

De stem
van de
stilte

H.P. Blavatsky

De stem van de stilte

De stem van de stilte

Fragmenten gekozen
uit het
'Boek van de gulden voorschriften'

voor het dagelijks gebruik van lanoes (discipelen),

vertaald en van aantekeningen voorzien

door

HPB

Theosophical University Press Agency
Den Haag

Oorspronkelijke titel:
The Voice of the Silence

H.P. Blavatsky
De stem van de stilte

Vertaling van de oorspronkelijke editie van 1889

ISBN 978-94-91433-25-2, gebonden
ISBN 978-94-91433-26-9, PDF eboek

1ste druk 2000
2de druk 2001
3de herziene druk 2009
4de herziene druk 2020

Nur 720

Trefwoord: theosofie, esoterie, boeddhisme

Uit deze uitgave mag alleen met toestemming
van de uitgever iets worden overgenomen.

© 2020 Theosophical University Press Agency
Daal en Bergselaan 68, 2565AG Den Haag
+31 (0)70 3231776
www.theosofie.net / info@theosofie.net

INHOUD

Voorwoord	vii
I. De stem van de stilte	1
II. De twee paden	21
III. De zeven poorten	43
Noten	71
Index	101

VOORWOORD

De volgende bladzijden zijn ontleend aan 'Het boek van de gulden voorschriften', een van de werken die in het Oosten onderzoekers van de mystiek ter hand worden gesteld. De kennis ervan is verplicht in die school, waarvan de leringen door veel theosofen worden aangenomen. Omdat ik veel van deze voorschriften uit het hoofd ken, was het vertalen ervan voor mij een vrij gemakkelijke taak.

Het is bekend dat de methode van spirituele ontwikkeling in India van goeroe (leraar of meester) tot goeroe verschilt, niet alleen omdat ze tot verschillende filosofische scholen behoren, waarvan er zes zijn, maar omdat elke goeroe zijn eigen stelsel heeft dat hij gewoonlijk strikt geheimhoudt. Maar achter de Himālaya verschilt de methode in de esoterische scholen niet, tenzij de goeroe eenvoudig een lama is, met maar weinig meer kennis dan degenen die hij onderwijst.

Het boek waaruit ik hier vertaal maakt deel uit van dezelfde reeks als die waaraan de 'stanza's' van het

Boek van Dzyan zijn ontleend, waarop *De geheime leer* is gebaseerd. Het grote mystieke werk getiteld *Paramārtha*, dat volgens de legende van Nāgārjuna aan de grote arhat ter hand werd gesteld door de nāga's of 'slangen' (in feite een naam die aan de ingewijden van de oudheid werd gegeven), en het 'Boek van de gulden voorschriften' zouden dezelfde oorsprong hebben. Toch treft men de leefregels en denkbelden ervan, hoe edel en authentiek ook, vaak in verschillende vormen aan in Sanskrietwerken zoals de *Jñāneśvarī*, die voortreffelijke mystieke verhandeling waarin Krishṇa aan Arjuna de staat van een volledig verlichte yogī gloedvol beschrijft; en men vindt ze ook in sommige *Upanishads*. Dit is alleen maar logisch, omdat de meeste zo niet alle grote arhats, de eerste volgelingen van Gautama Boeddha, geen Mongolen waren, maar hindoes en ārya's, vooral zij die naar Tibet emigreerden. De werken die alleen al door Āryāsaṅga zijn nagelaten zijn heel talrijk.

De oorspronkelijke *voorschriften* zijn gegraveerd op dunne langwerpige platen; kopieën zijn er vaak op schijven. Deze schijven of platen worden gewoonlijk bewaard op altaren van de tempels die zijn verbonden aan de centra waar de zogenaamde 'contemplatieve' of mahāyāna (yogāchāra) scholen zijn

gevestigd. Ze zijn op verschillende manieren geschreven, soms in het Tibetaans maar meestal in beeldschrift. De priester taal (Senzar) kan worden weergegeven in een eigen alfabet, maar kan ook op verschillende andere manieren worden geschreven in geheime lettertekens, die meer het karakter hebben van ideogrammen dan van lettergrepen. Een andere methode (lug in het Tibetaans) is het gebruik van getallen en kleuren, die elk overeenkomen met een letter uit het Tibetaanse alfabet (dertig enkelvoudige en vierenzeventig samengestelde letters) die zo een volledig cryptografisch alfabet vormen. Wanneer de ideogrammen worden gebruikt is er een duidelijke manier om de tekst te lezen; in dit geval staan de symbolen en tekens die in de astrologie worden gebruikt, namelijk de twaalf tekens van de dierenriem, en de zeven primaire kleuren die ieder drie nuances hebben – namelijk de lichte, de primaire en de donkere – voor de drieëndertig letters van het enkelvoudige alfabet, voor woorden en zinnen. Als volgens deze methode de twaalf ‘dieren’ vijf keer worden herhaald en gekoppeld aan de vijf elementen en zeven kleuren, dan vormen ze een heel alfabet bestaande uit zestig heilige letters en twaalf tekens. Een teken geplaatst aan het begin van de tekst geeft aan of de lezer deze

moet spellen op de Indiase manier, waarbij ieder woord eenvoudig een omzetting van het Sanskriet is, of volgens het Chinese beginsel van het lezen van ideogrammen. De gemakkelijkste manier is echter die waarbij de lezer geen specifieke taal nodig heeft, of vrij wordt gelaten *elke* gewenste taal te gebruiken, omdat de tekens en symbolen, evenals de Arabische getallen of cijfers, het gemeenschappelijke en internationale eigendom waren van ingewijde mystici en hun volgelingen. Dezelfde eigenschap is kenmerkend voor een van de Chinese manieren van schrijven, die met evenveel gemak kan worden gelezen door iedereen die bekend is met die karakters: een Japanner bijvoorbeeld kan deze even gemakkelijk in zijn eigen taal lezen als een Chinees in de zijne.

Het boek van de gulden voorschriften – waarvan sommige vóórboeddhistisch zijn en andere tot een latere tijd behoren – bevat ongeveer negentig verschillende korte verhandelingen. Daarvan heb ik er jaren geleden negenendertig uit het hoofd geleerd. Om de overige te vertalen zou ik aantekeningen moeten raadplegen die verspreid staan in zoveel geschriften en memoranda die in de laatste twintig jaar zijn verzameld en nooit zijn geordend, dat die taak lang niet gemakkelijk zou zijn. Ze zouden ook niet alle

vertaald kunnen worden en aan een wereld worden gegeven die te zelfzuchtig is en te veel gehecht aan voorwerpen van de zintuigen om ook maar enigszins voorbereid te zijn zo'n verheven ethiek in de juiste geest te ontvangen. Want tenzij een mens ernstig volhardt in het streven naar zelfkennis, zal hij nooit aan zulke raadgevingen een gewillig oor lenen.

En toch staat boek na boek van de oosterse literatuur vol met dat soort ethiek, vooral de *Upanishads*. 'Dood elk verlangen naar leven,' zegt Krishna tegen Arjuna. Dat verlangen bestaat alleen in het lichaam, het voertuig van het belichaamde zelf, niet in het ZELF dat 'eeuwig en onvernietigbaar is, en dat niet doodt noch wordt gedood' (*Kaṭha Upanishad*). 'Dood zintuiglijke indrukken', leert *Sutta Nipāta*; 'beschouw genot en verdriet, winst en verlies, overwinning en nederlaag met gelijkmoedigheid'. En ook 'Zoek uw toevlucht uitsluitend in het eeuwige' (*Op.cit.*). 'Vernietig het gevoel van afgescheidenheid', herhaalt Krishna in elke mogelijke vorm. 'Het denkvermogen (manas) dat de zintuigen, die naar alle kanten worden getrokken, volgt, maakt de ziel (buddhi) even hulpeloos als de boot die op het water door de wind overal heen wordt geblazen' (*Bhagavad Gītā*, 2:67).

Daarom vond ik het beter om een weloverwogen

keuze te maken uit die verhandelingen die voor de weinige werkelijke mystici in The Theosophical Society het meest geschikt zijn, en ongetwijfeld aan hun behoeften zullen voldoen. Alleen zij zullen deze woorden van Krishṇa-Christos, het 'hoger zelf', waarderen:

'Wijzen treuren niet om de levenden of om de doden. Nooit heb ik niet bestaan, noch jij, noch deze heersers over mensen; noch zal één van ons ooit hierna ophouden te bestaan' (*Bhagavad Gītā*, 2:11-12).

In deze [Engelse] vertaling heb ik mijn best gedaan om de dichterlijke schoonheid van de taal en de voorstellingswereld van het origineel te bewaren. Het is aan de lezer om te beoordelen in hoeverre ik hierin geslaagd ben.

HPB

Opgedragen aan de weinigen

FRAGMENT I

DE STEM VAN DE STILTE

Deze voorschriften zijn voor hen die zich niet bewust zijn van de gevaren van de lagere *IDDHĪ*¹.

Hij die de stem van *nāda*², het ‘geluidloze geluid’, zou willen horen en begrijpen, moet de aard van *dhāraṇā*³ leren kennen.

Onverschillig geworden voor objecten van waarneming, moet de leerling de *rājā* van de zintuigen proberen op te sporen, de voortbrenger van gedachten, hij die illusie opwekt.

Het denken is de grote vernietiger van het werkelijke.

Laat de discipel de vernietiger vernietigen.

Want:–

Nb. Door te drukken op het nummer van de noot, gaat u naar de noot aan het einde van het boek. Door weer op het nummer van de verklarende noot te drukken, keert u terug naar de tekst.

Als zijn vorm hem onwerkelijk voorkomt, zoals bij het ontwaken alle vormen die hij in dromen ziet;

Als hij heeft opgehouden het vele te horen, kan hij het ENE onderscheiden – de innerlijke klank die de uiterlijke doodt.

Alleen dan en niet eerder zal hij het gebied van asat, het bedrieglijke, verlaten om te komen naar het rijk van sat, het ware.

Voordat de ziel kan zien, moet de innerlijke harmonie worden bereikt, en moeten onze aardse ogen blind worden voor alle illusie.

Voordat de ziel kan horen, moet het beeld (de mens) even doof worden voor lawaai als voor gefluister, voor het getrompetter van olifanten als voor het zilveren gegons van de gouden vuurvlieg.

Voordat de ziel iets kan doorgronden en zich iets zou kunnen herinneren, moet ze één worden met de stille spreker, zoals de vorm waarnaar de klei wordt gemodelleerd eerst één is geworden met het denken van de pottenbakker.

Want dan zal de ziel horen en zich herinneren.

En dan zal tot het innerlijke oor spreken –

DE STEM VAN DE STILTE,

en zeggen:–

Als uw ziel glimlacht, terwijl ze zich baadt in het zonlicht van uw leven; als uw ziel zingt binnen haar cocon van vlees en stof; als uw ziel tranen stort binnen haar burcht van illusie; als uw ziel worstelt om de zilveren draad te verbreken die haar aan de MEESTER⁴ bindt; weet dan, discipel, dat uw ziel van de aarde is.

Als uw ontluikende ziel⁵ het oor leent aan de onrust van de wereld; als uw ziel gevoelig is voor de luidruchtige stem van de grote illusie⁶; als uw ziel, verschrikt bij het zien van hete tranen van leed of verdoofd door angstkreten, zich als een schuwe schildpad terugtrekt in het schild van haar EIGEN IK, leer dan, discipel, dat uw ziel een onwaardige tempel is voor haar stille ‘God’.

Wanneer uw ziel sterker wordt en uit haar veilige

schuilplaats tevoorschijn komt, zich losmaakt van haar beschermende heiligdom, haar zilveren draad ontrolt en vooruitsnelt; als ze haar beeld op de golven van de ruimte ontwaart, en fluistert: ‘Dit ben ik’, – weet dan, discipel, dat uw ziel gevangen is in het web van illusie⁷.

Deze aarde, discipel, is de Hal van Verdriet, waarin langs het pad van ijzingwekkende beproevingen vallen zijn gezet opdat uw EGO verstrikt raakt in de illusie die de ‘grote ketterij’⁸ wordt genoemd.

Deze aarde, onwetende discipel, is slechts de sombere ingang die leidt naar de schemering die aan de vallei van het ware licht voorafgaat – dat licht dat door geen wind kan worden uitgedoofd, dat licht dat zonder pit of olie brandt.

De Grote Wet zegt: ‘Om de KENNER van het ALZELF⁹ te worden, moet u eerst de kenner van het ZELF zijn’. Om kennis van dat ZELF te bereiken, moet u het *zelf* aan het niet-zelf opofferen, het zijn aan het niet-zijn, en dan kunt u tussen de vleugels van de GROTE VOGEL rusten. Ja, zoet is de rust tussen de vleugels van dat wat niet geboren is, noch sterft,

maar het AUM¹⁰ is in alle eeuwigheid¹¹.

Bestijg de Vogel van het Leven, als u kennis wilt verwerven.¹²

Geef uw leven op, als u wilt leven.¹³

Drie hallen, vermoeide pelgrim, voeren naar het einde van uw zwoegen. Drie hallen, overwinnaar van Māra, zullen u door drie toestanden¹⁴ brengen naar de vierde¹⁵ en van daaruit naar de zeven werelden¹⁶, de werelden van eeuwige rust.

Als u hun namen wilt weten, luister dan en onthoud.

De naam van de eerste hal is ONWETENDHEID – avidyā.

Het is de hal waarin u het levenslicht aanschouwd, waarin u leeft en zult sterven.¹⁷

De naam van de tweede hal is de Hal van Lering*.

*De hal waarin men gedurende een proeftijd leert.

Daarin zal uw ziel de bloesems van het leven vinden, maar onder iedere bloem een opgerolde slang.¹⁸

De naam van de derde hal is Wijsheid, waarachter zich de oeverloze wateren van AKSHARA uitstrekken, de onvernietigbare bron van alwetendheid.¹⁹

Als u de eerste hal veilig wilt doorkomen, laat dan niet uw denken de vuren van begeerte, die daar branden, aanzien voor het zonlicht van het leven.

Als u de tweede veilig wilt doorkomen, houd dan niet stil om de geur van haar bedwelmende bloesems op te snuiven. Als u van de karmische ketenen bevrijd wilt zijn, zoek uw goeroe dan niet in die māvāvische gebieden.

De WIJZEN houden zich niet op in de lusthoven van de zintuigen.

De WIJZEN besteden geen aandacht aan de zoetklinkende stemmen van illusie.

Zoek hem die u tot leven zal wekken²⁰ in de Hal van Wijsheid, de hal die daar voorbij ligt, waarin alle

schaduwen onbekend zijn, en waar het licht van waarheid met onverminderde glorie schijnt.

Dat wat ongeschapen is, discipel, woont in u, zoals het in die hal woont. Als u het wilt bereiken en de twee één laten worden, dan moet u zich van uw donkere gewaden van illusie ontdoen. Breng de stem van het vlees tot zwijgen, sta niet toe dat een beeld van de zintuigen zich tussen het licht van het ongeschapene en uw licht plaatst, opdat de twee kunnen smelten. En heeft u uw eigen *ajñāna*²¹ leren inzien, vlucht dan uit de Hal van Lering. Deze hal is gevaarlijk in haar verraderlijke schoonheid, en is alleen nodig om u te beproeven. Pas op, lanoe, dat uw ziel, verblind door een glans van illusie, er niet blijft hangen en gevangen raakt in het bedrieglijke licht ervan.

Dit licht straalt uit van de edelsteen van de grote misleider (*Māra*)²². Deze betovert de zintuigen, verblindt het denken, en maakt de onvoorzichtige tot een verlaten wrak.

De nachtvlinder aangetrokken door de verblindende gloed van uw lamp is gedoemd in de stroperige olie om te komen. De onoplettende ziel die nalaat

met de spottende demon van illusie te worstelen, zal naar de aarde terugkeren als slaaf van Māra.

Kijk naar de menigten zielen. Zie hoe ze blijven rondzwerfen boven de stormachtige zee van het menselijk leven, en hoe ze uitgeput, bloedend, met gebroken vleugels, de een na de ander neervallen op de aanzwellende golven. Heen en weer geslingerd door de woeste wind, voortgejaagd door de storm, worden ze gedreven naar de draaikolken en verdwijnen in de eerste grote maalstroom.

Als u door de Hal van Wijsheid het Dal van Gelukzaligheid wilt bereiken, discipel, sluit dan uw zintuigen goed af voor de grote rampzalige ketterij van afgescheidenheid die u van anderen vervreemdt.

Duld niet dat uw ‘hemeltelg’, gedompeld in de zee van māyā, zich losmaakt van de Universele Ouder (ZIEL), maar laat de vurige kracht zich in de binnenkamer terugtrekken, in de kamer van het hart²³ en het verblijf van de wereldmoeder²⁴.

Dan zal uit het hart die kracht opstijgen naar het zesde, het middelste gebied, de plek tussen uw ogen,

wanneer ze de adem wordt van de ENE ZIEL, de stem die alles vult, de stem van uw meester.

Pas dan kunt u een ‘hemelganger’²⁵ worden die de wind boven de golven bewandelt, maar van wie de voetstappen het water niet raken.

Voordat u een voet zet op de bovenste sport van de ladder, de ladder van de mystieke klanken, moet u de stem van uw *innerlijke* GOD* op zeven manieren horen.

De eerste is als de zoete stem van de nachtegaal die voor zijn wijfje een afscheidslied zingt.

De tweede komt als de klank van een zilveren cimbaal van de dhyānī’s, die de flonkerende sterren wekt.

De volgende is als de welluidende klacht van de oceaangeest, gevangen in zijn schelp.

En deze wordt gevolgd door de zang van de vīṇā²⁶.

De vijfde klinkt schel in uw oor als het geluid van de bamboefluit.

*Het hoger ZELF.

Deze gaat vervolgens over in trompetgeschal.

De laatste weerklinkt als het doffe gerommel van de donder.

De zevende verzwelgt alle andere klanken. Ze sterven weg, en worden dan niet meer gehoord.

Als de zes²⁷ zijn verslagen en aan de voeten van de meester neergelegd, dan is de leerling opgegaan in het ENE,²⁸ wordt dat ENE en leeft daarin.

Voordat u dit pad kunt betreden, moet u uw maanlichaam²⁹ vernietigen, uw denklichaam³⁰ zuiveren en uw hart louteren.

De zuivere wateren van het eeuwige leven, helder als kristal, kunnen zich niet vermengen met de modderige stortregens van de moesson.

De dauwdruppel uit de hemel, die 's morgens in de eerste zonnestraal in het hart van de lotus glinstert, wordt als hij op aarde neervalt een stukje klei; zie, nu is de parel een spatje modder.

Strijd met uw onreine gedachten vóór ze u over-

weldigen. Behandel deze zoals ze u zullen behandelen, want als u ze spaart en ze schieten wortel en groeien, weet dan dat deze gedachten u zullen overweldigen en doden. Pas op, discipel, duld zelfs niet dat hun schaduw u nadert. Want die zal groeien, toenemen in grootte en kracht, en dan zal dit product van de duisternis uw wezen geheel opslokken voordat u zich goed en wel van de aanwezigheid van het zwarte, weerzinwekkende monster bewust bent geworden.

Voordat de ‘mystieke kracht’^{31*} van u een god kan maken, lanoe, moet u het vermogen hebben verworven uw maanvorm naar welgevallen te doden.

Het zelf van de stof en het ZELF van de geest kunnen nooit samengaan. Een van de twee moet verdwijnen; er is geen plaats voor beide.

Voordat het bewustzijn van uw ziel kan begrijpen, moet de kiem van de persoonlijkheid worden vletterd, de worm van de zintuigen zo grondig worden vernietigd dat deze niet kan herleven.

*Kuṇḍalinī, de ‘slangenkracht’ of het mystieke vuur.

U kunt het pad niet bewandelen vóór u dat pad³² zelf bent geworden.

Laat uw ziel het oor lenen aan elke kreet van smart, zoals de lotus zijn hart opent om het morgenlicht in te drinken.

Laat niet de felle zon één traan van smart drogen vóór u die zelf van het gezicht van iemand die lijdt heeft afgewist.

Maar laat elke brandende menselijke traan uw hart raken en daar blijven bestaan en wis hem nooit af voordat het leed dat hem deed vloeien is weggenomen.

Deze tranen, u met een groot meedogend hart, zijn de stromen die de velden van onsterfelijke barmhartigheid bevoeien. Op die grond ontluikt de middernachtelijke bloem van Boeddha³³, die moeilijker is te vinden en minder vaak voorkomt dan de bloem van de vogayboom. Zij [barmhartigheid] is de kiem van vrijheid van wedergeboorte. Ze houdt de arhat af van strijd en begeerte, ze leidt hem door de velden van Zijn naar een vrede en gelukzaligheid die alleen in het land van Stilte en Niet-Zijn te vinden zijn.

Roei begeerte uit; maar als u haar doodt, pas dan op dat ze niet uit de dood zal herrijzen.

Dood gehechtheid aan het leven, maar als u tanhā³⁴ overwint, laat dat niet zijn uit dorst naar het eeuwige leven, maar om het voorbijgaande door het eeuwigdurende te vervangen.

Verlang niets. Erger u niet aan karma, noch aan de onveranderlijke wetten van de natuur. Maar worstel slechts met het persoonlijke, het voorbijgaande, het vluchtige, en het vergankelijke.

Help de natuur en werk met haar mee; en de natuur zal u als een van haar scheppers beschouwen en voor u neerbuigen.

En zij zal de deuren van haar geheime kamers wijd voor u openen, aan uw blik de schatten onthullen die verborgen zijn in de diepten van haar zuivere, maagdelijke schoot. Onbezoedeld door de hand van de stof toont ze haar schatten alleen aan het oog van de geest – het oog dat zich nooit sluit, het oog waarvoor in al haar rijken geen sluier is.

Dan zal ze u de middelen en de weg tonen, de eer-

ste poort en de tweede, de derde, zelfs tot aan de zevende. En dan, het doel – waarachter, badend in het zonlicht van de geest, onuitsprekelijke heerlijkheden liggen, door niemand gezien behalve door het oog van de ziel.

Er is maar één weg naar het pad; alleen helemaal aan het einde daarvan kan de ‘stem van de stilte’ worden gehoord. De ladder die de kandidaat beklimt bestaat uit sporten van leed en pijn; deze kunnen alleen tot zwijgen worden gebracht door de stem van de deugd. O wee, discipel, als er één enkele ondeugd is die u niet achter u heeft gelaten. De ladder zal dan namelijk bezwijken en u ten val brengen; de voet ervan rust in het diepe slijk van uw fouten en tekortkomingen, en voordat u kunt proberen de brede afgrond van de stof over te steken moet u uw voeten wassen in de wateren van zelfverloochening.

Pas ervoor op dat u niet een nog bezoedelde voet zet op de onderste sport van de ladder. Wee hem die het waagt één sport met moddervoeten te besmeuren. Het vieze, kleverige slijk zal opdrogen, taai worden, en zijn voeten ter plaatse vasthechten, en als een vogel gevangen aan de lijmstok van de sluwe vogelvangster

zal hij van verdere vooruitgang worden afgehouden. Zijn ondeugden zullen vaste vorm aannemen en hem neerhalen. Zijn zonden zullen hun stem verheffen zoals het gelach en gehuil van een jakhals na zons-
ondergang; zijn gedachten zullen een leger vormen, en hem als een gevangengenomen slaaf wegvoeren.

Dood uw begeerten, lanoe, maak uw ondeugden machteloos, voordat de eerste stap van de plechtige reis wordt gedaan.

Wurg uw zonden, en leg ze voor altijd het zwijgen op, voordat u één voet optilt om de ladder te beklimmen.

Laat uw gedachten stil worden en vestig al uw aandacht op uw meester die u nog niet ziet, maar van wie u de aanwezigheid voelt.

Laat uw zintuigen in één zintuig opgaan als u veilig wilt zijn voor de vijand. Alleen door dat zintuig, dat verborgen ligt in de holte van uw brein, kan het steile pad dat naar uw meester leidt zichtbaar worden voor de zwakke ogen van uw ziel.

Lang en afmattend is de weg vóór u, discipel. Eén

enkele gedachte over het verleden dat u achter u heeft gelaten, zal u ontmoedigen, en u zult de beklimming opnieuw moeten beginnen.

Dood in uzelf alle herinnering aan vroegere ervaringen. Zie niet om, of u bent verloren.

Geloof niet dat begeerte ooit kan worden gedood door eraan toe te geven of haar te bevredigen, want dit is een gruwel ingegeven door Māra. Door een slechte eigenschap te voeden wordt ze groot en sterk, zoals de worm die dik wordt door het hart van de bloesem aan te vreten.

De roos moet opnieuw de knop worden, voortgekomen uit de ouderlijke stam, voordat de parasiet haar hart heeft doorgeknaagd en haar levenssap heeft gedronken.

De gouden boom krijgt zijn juwelen knoppen voordat zijn stam door de storm verdort.

De leerling moet opnieuw in de *kinderstaat komen die hij verloren heeft*, voordat de eerste klank zijn oor kan bereiken.

Het licht van de ENE meester, het ene niet verflauwende gouden licht van de geest, werpt van het allereerste begin zijn schitterende stralen op de discipel. Zijn stralenbundels dringen door de dikke, donkere wolken van de stof.

Nu hier, dan daar, verlichten deze stralen de stof, zoals zonnestraaltjes door het dichte gebladerte van de wildernis op de aarde schijnen. Maar, discipel, tenzij het vlees passief is, het hoofd koel, de ziel zo hard en zuiver als een glinsterende diamant, zal de straling de *kamer*²³ niet bereiken, zal haar zonlicht het hart niet verwarmen, noch zullen in dit eerste stadium de mystieke klanken van de ākāśische hoogten³⁵ het oor bereiken, hoe hevig het ook ernaar verlangt.

Als u niet hoort, kunt u niet zien.

Als u niet ziet, kunt u niet horen. Horen en zien, dit is het tweede stadium.

.

Als de discipel ziet en hoort, en wanneer hij ruikt en proeft, met de ogen gesloten, de oren toe, de mond en neusgaten dicht; wanneer de vier zintuigen één worden en op het punt staan om over te gaan in het

vijfde, dat van innerlijk contact, dan is hij in het vierde stadium gekomen.

En in het vijfde, vernietiger van uw gedachten, moeten al deze opnieuw worden gedood, zodat ze niet weer tot leven kunnen komen.³⁶

Sta niet toe dat uw denken zich bezighoudt met enige uiterlijke voorwerpen, enige uiterlijke taferelen. Laat geen innerlijke beelden toe, opdat ze geen donkere schaduw werpen op uw zielenlicht.

U bent nu in DHĀRAṆĀ³⁷, het zesde stadium.

Gelukkige, wanneer u in het zevende bent gekomen, zult u de heilige drie³⁸ niet meer waarnemen, want u zult zelf die drie zijn geworden. Boven uzelf en uw denken, als tweelingen op één lijn, schittert de ster³⁹ die uw doel is. De drie die in onuitsprekelijke glorie en gelukzaligheid verblijven, hebben nu in de wereld van māyā hun namen verloren. Ze zijn één ster geworden, het vuur dat brandt maar niet schroeit, het vuur dat de upādhi⁴⁰ is van de vlam.

En dit, yogī van welslagen, is wat de mensen

dhyāna⁴¹ noemen, het stadium dat direct voorafgaat aan samādhi⁴².

En nu is uw *zelf* verloren in het ZELF, *uzelf* in UZELF, opgegaan in DAT ZELF waaruit u eens bent uitgestraald.

Waar is uw individualiteit, lanoe, waar de lanoe zelf? Ze is de vonk die is opgegaan in het vuur, de druppel in de oceaan, de altijd aanwezige straal die het Al en de eeuwige uitstraling is geworden.

En nu, lanoe, bent u de handelende persoon en de getuige, de uitstraler en de uitstraling, het licht in de klank en de klank in het licht.

Gezegende, u bent bekend met de vijf belemmeringen. U bent hun overwinnaar, de meester van de zesde, de verkondiger van de vier aspecten van waarheid⁴³. Het licht dat erop valt schijnt vanuit uzelf, u die een discipel was maar nu een leraar bent.

En wat deze aspecten van waarheid betreft:–

Heeft u niet kennis opgedaan van alle ellende – de eerste waarheid?

Heeft u niet bij Tsi, de poort van samenkomst, de koning van de Māra's overwonnen – de tweede waarheid?⁴⁴

Heeft u niet bij de derde poort de zonde vernietigd en de derde waarheid bereikt?

Heeft u niet Tao betreden, 'het pad' dat leidt naar kennis – de vierde waarheid?⁴⁵

En nu, rust uit onder de bodhi-boom die de volmaaktheid van alle kennis is, want weet, u bent de meester van SADMĀDHI – de staat van volmaakt inzicht.

Zie! U bent het licht geworden, u bent de klank geworden, u bent uw meester en uw god. U bent ZELF het voorwerp van uw zoektocht: de ononderbroken STEM die door de eeuwigheid weerklinkt, vrij van verandering, vrij van zonde, de zeven klanken in één, de

STEM VAN DE STILTE.

Om tat sat.

FRAGMENT II

DE TWEE PADEN

En nu, leraar van mededogen, wijs anderen de weg. Zie hoe zij die kloppen om te worden toegelaten allen in onwetendheid en duisternis wachten tot de poort van de liefdevolle wet openzwaait!

De stem van de kandidaten:

Meester van uw eigen barmhartigheid, zult u de leer van het hart¹ niet openbaren? Zult u weigeren uw dienaren naar het pad van bevrijding te leiden?

De leraar zei:

Er zijn twee paden; er zijn drie verheven volmaaktheden; er zijn zes deugden die het lichaam omvormen tot de boom van kennis.²

Wie zal zich erop richten?

Wie zal ze het eerst betreden?

Wie zal het eerst de lering horen over twee paden in één, de ontsluitende waarheid over het verborgen hart?³ De wet die, geleerdheid vermijgend, wijsheid onderricht, vertelt een droevig verhaal.

Helaas, helaas, dat alle mensen alaya bezitten, één zijn met de grote ziel, en dat, hoewel ze deze bezitten, alaya hun zo weinig baat!

Zie hoe alaya wordt weerkaatst – zoals de maan in kalme golven – door het kleine en door het grote, wordt weerspiegeld in de kleinste atomen, en toch niet het hart van allen kan bereiken. Helaas dat zo weinig mensen gebruikmaken van die gave, de onschatbare zegen om waarheid te leren kennen, het op de juiste manier waarnemen van bestaande dingen, de kennis van het niet-bestaande!

De leerling zegt:

Leraar, wat moet ik doen om tot wijsheid te komen?

Wijze, wat om volmaaktheid te verwerven?

Zoek naar de paden. Maar, lanoe, wees rein van hart voordat u aan uw reis begint. Leer, voordat u uw eerste stap zet, het werkelijke van het bedrieglijke te onderscheiden, het steeds voorbijgaande van het eeuwigdurende. Leer vooral onderscheid te maken tussen verstandelijke kennis en zielenwijsheid, tussen de ‘leer van het oog’ en die van het ‘hart’.

Ja, onwetendheid is als een gesloten vat zonder frisse lucht; de ziel een vogel die daarin gevangen zit. Hij zingt niet, en kan zich niet verroeren; stil en verstijfd zit de zanger daar maar, en sterft van uitputting.

Maar zelfs onwetendheid is beter dan verstandelijke kennis als er geen zielenwijsheid is om haar te verlichten en te leiden.

De zaden van wijsheid kunnen in een bedompte ruimte niet ontkiemen en groeien. Om te leven en ervaring op te doen heeft het denken ruimte en diepte nodig en aanwijzingen om zich op te trekken tot de diamanten ziel.⁴ Zoek deze aanwijzingen niet in het rijk van māyā, maar verhef u boven illusies, zoek het eeuwige en onveranderlijke SAT⁵, wantrouw de bedrieglijke ingevingen van de verbeelding.

Want het denken is als een spiegel; bij het weerkaatsen verzamelt het stof.⁶ Het heeft de zachte ademtocht van zielenwijsheid nodig om het stof van onze illusies weg te blazen. Beginneling, probeer uw denken en ziel één te laten worden.

Vermijd onwetendheid, en vermijd eveneens illusie. Wend uw gelaat af van de misleidingen van de wereld; wantrouw uw zintuigen, ze zijn onbetrouwbaar. Maar zoek binnenin uw lichaam – het heiligdom van uw gewaarwordingen – in het onpersoonlijke naar de ‘eeuwige mens’⁷; en als u die heeft ontdekt, zie naar binnen: u bent Boeddha⁸.

Toegewijde leerling, vermijd lof. Lof leidt tot zelfbedrog. Uw lichaam is niet het zelf, uw ZELF heeft op zich geen lichaam, en lof noch verwijten hebben invloed erop.

Discipel, zelfgenoegzaamheid is als een hoge toren die door een hooghartige dwaas is beklommen. Daar zit hij in trotse eenzaamheid, door niemand opgemerkt dan door zichzelf.

Schijngeleerdheid wordt door de wijzen verwor-

pen, en door de goede wet naar alle windstreken verstrooid. Haar wiel wentelt voor allen, voor bescheiden en voor hoogmoedige mensen. De 'leer van het oog'⁹ is voor het volk, de 'leer van het hart' voor de uitverkorenen. Eerstgenoemden herhalen trots: 'Zie, ik weet'; de anderen, zij die in alle eenvoud wijsheid hebben vergaard, erkennen op zachte toon, 'aldus heb ik gehoord'¹⁰.

Discipel, 'grote zifter' is de naam van de 'leer van het hart'.

Het wiel van de goede wet wentelt snel. Het maalt dag en nacht. Het scheidt het waardeloze kaf van het gouden koren, het afval van het meel. De hand van karma leidt het wiel; de wentelingen geven het kloppen van het karmische hart aan.

Ware kennis is het meel, schijngeleerdheid het kaf. Als u het brood van wijsheid wilt eten, moet u het meel kneden met de heldere wateren van amrita*. Maar als u het kaf zou kneden met de dauw van māyā, kunt u alleen voedsel maken voor de

*Onsterfelijkheid.

zwarte duiven van de dood, de vogels van geboorte, verval, en verdriet.

Als mensen u zeggen dat u om arhan te worden moet ophouden alle wezens lief te hebben – zeg hun dat ze liegen.

Als mensen u zeggen dat u om bevrijd te worden uw moeder moet haten en uw zoon negeren; dat u uw vader moet verstoten en hem ‘huishouder’¹¹ noemen; dat u alle medelijden met mens en dier moet opgeven – zeg hun dat hun woorden onwaar zijn.

Dit is de leer van de tīrthika’s*, de ongelovigen.

Als mensen u leren dat zonde ontstaat uit handelen en gelukzaligheid uit volstrekt niet-handelen, zeg hun dat ze dwalen. Het stoppen met menselijk handelen, of het bevrijden van het denken uit zijn slavernij door geen zonden en fouten meer te begaan, is niet weggelegd voor ‘deva-ego’s’†. Zo luidt ‘de leer van het hart’.

*Brahmaanse asceten.

†Het reïncarnerend ego.

De dharma van het ‘oog’ is de belichaming van het uiterlijke, en het niet-bestaande.

De dharma van het ‘hart’ is de belichaming van bodhi*, het bestendige en eeuwigdurende.

De lamp brandt helder als pit en olie schoon zijn. Om die schoon te maken is een reiniger nodig. De vlam voelt het reinigingsproces niet. ‘De takken van een boom worden door de wind heen en weer geschud; de stam blijft onbewogen.’

Handelen en niet-handelen kunnen tegelijkertijd in u plaatsvinden; uw lichaam volop in beweging, uw denken kalm, uw ziel zo helder als een bergmeer.

Wilt u een yogī van de ‘tijdcyclus’ worden?

Geloof dan niet, lanoe, dat het verblijven in donkere wouden, in trotse afzondering en gescheiden van de mensen; geloof niet dat het leven van wortels en planten, dat dorst gelest met sneeuw van de grote bergketen; geloof niet, toegewijde leerling, dat dit u

*Echte, goddelijke wijsheid.

naar het doel zal leiden: de uiteindelijke bevrijding.

Denk niet dat het breken van uw beenderen, het verscheuren van uw vlees en spieren u met uw 'stille zelf'¹² zal verenigen. Slachtoffer van uw schaduwen¹³, denk niet dat uw plicht tegenover de natuur en de mens is volbracht als de zonden van uw grove vorm zijn overwonnen.

De gezegenden hebben dat soort handelingen fel bekritiseerd. Zodra de Leeuw van de Wet, de Heer van Barmhartigheid,* de echte oorzaak van het menselijk lijden had begrepen, liet hij de aangename maar zelfzuchtige rust van de wildernis achter zich. Van āraṇyaka¹⁴ werd hij de leraar van de mensheid. Nadat Julai¹⁵ het nirvāṇa was ingegaan, predikte hij op de bergen en in de vlakten, en hield toespraken in de steden tot deva's, mensen, en goden.¹⁶

Zaai liefderijke daden en u zult de vruchten ervan oogsten. Door het niet-verrichten van een barmhartige daad, verricht men een daad die neerkomt op een doodzonde.

*Boeddha.

Zo spreekt de wijze.

Zult u zich van handelen onthouden? Op die manier zal uw ziel haar vrijheid niet verwerven. Om nirvāṇa te bereiken moet men tot zelfkennis komen, en zelfkennis is het kind van liefdevolle daden.

Heb geduld, kandidaat, als iemand die niet bang is voor mislukking, niet streeft naar succes. Vestig de blik van uw ziel op de ster waarvan u een straal bent,¹⁷ de fonkelende ster die schijnt in de lichtloze diepten van het eeuwige zijn, de grenzeloze velden van het onbekende.

Volhard als iemand die eeuwig zal blijven bestaan. Uw schaduwen leven en verdwijnen;¹⁸ dat wat in u eeuwig zal leven, wat in u *weet*, omdat het kennis¹⁹ zelf is, behoort niet tot het voorbijgaande leven: het is de mens die was, die is, en zal zijn, en voor wie het uur nooit zal slaan.

Als u zoete vrede en rust zou willen oogsten, discipel, bezaai dan met de zaden van verdienste de velden waar in de toekomst wordt geoogst. Aanvaard de ellende van een nieuwe geboorte.

Treed uit het zonlicht in de schaduw om meer plaats te maken voor anderen. De tranen die de uitgedroogde grond van lijden en verdriet besprenkelen brengen de bloesems en vruchten van karmische vergoeding voort. Uit de vuurproef van een mensenleven en zijn zwarte rook stijgen gevleugelde vlammen op, gezuiverde vlammen, die onder het oog van karma voortzweven, en ten slotte het verheven materiaal weven van de drie gewaden van het pad.²⁰

Deze gewaden zijn: *nirmāṇakāya*, *sambhogakāya*, en *dharmakāya*, het meest verheven gewaad.²¹

Door middel van het *sāṇa*-kleed²² kan inderdaad eeuwig licht worden verworven. Alleen het *sāṇa*-kleed leidt tot het *nirvāṇa* van vernietiging; het maakt een einde aan wedergeboorte, maar, lanoe, het doodt evenzeer – mededogen. De volmaakte boeddha's die zich hullen in de glorie van *dharmakāya* kunnen niet langer helpen bij het verlossen van de mens. Helaas, zullen ZELVEN aan het *zelf* worden opgeofferd, de mensheid aan het welzijn van afzonderlijke individuen?

Weet, leerling, dat dit het *open* PAD is, de weg naar zelfzuchtige gelukzaligheid, die door de *bodhisattva*'s

van het ‘verborgen hart’, de boeddha’s van mededogen, wordt gemeden.

Leven voor het welzijn van de mensheid is de eerste stap. De zes verheven deugden²³ in praktijk brengen is de tweede.

Het aannemen van het eenvoudige kled van een *nirmānakāya* betekent afstand doen van eeuwige gelukzaligheid voor het zelf om zo de verlossing van de mensheid te bevorderen. Om de gelukzaligheid van *nirvāṇa* te bereiken en deze dan op te geven, is de meest verheven, de laatste stap – de hoogste op het pad van zelfverloochening.

Weet, discipel, dat dit het *verborgen* PAD is, gekozen door de boeddha’s van volmaaktheid, die het ZELF aan zwakkere zelden hebben opgeofferd.

Maar als de ‘leer van het hart’ voor u nog te hoog is gegrepen, als uzelf hulp nodig heeft en bang bent anderen hulp te bieden, wees dan tijdig gewaarschuwd, u met een schuchter hart: blij tevreden met de ‘leer van het oog’ van de wet. Blijf hopen. Want als u het ‘verborgen pad’ ‘vandaag’ niet kunt betreden,

ligt het ‘morgen’²⁴ binnen uw bereik. Leer dat geen poging hoe gering ook, hetzij in goede of verkeerde richting, uit de wereld van oorzaken kan verdwijnen. Zelfs verwaaide rook laat sporen na. ‘Een hard woord in vroegere levens uitgesproken wordt niet vernietigd maar keert altijd weer.’* De peperplant zal geen rozen voortbrengen, evenmin zal de zilveren ster van de geurige jasmijn doorn of distel worden.

U kunt op deze ‘dag’ uw kansen scheppen voor uw toekomst. Tijdens de ‘grote reis’²⁵ brengen de oorzaken, elk uur gezaaid, ieder haar oogst van gevolgen voort, want in deze wereld heerst strikte rechtvaardigheid. Met de macht van haar nooit dwalende werking schenkt ze aan stervelingen levens van geluk of tegenslag, het karmische kroost van al onze vroegere gedachten en daden.

Neem dan zoveel als u door uw verdiensten toekomt, u met een geduldig hart. Houd moed, en wees tevreden met uw lot. Dat is uw karma, het karma van de cyclus van uw geboorten, het lot van hen die in hun pijn en verdriet tegelijk met u worden geboren,

*Grondregels van de Prasaṅga-school.

zich verheugen en tranen vergieten van leven tot leven, geketend aan uw vroegere daden.

.

Handel 'vandaag' voor hen, dan zullen zij 'morgen' voor u handelen.

Uit de knop van zelfverloochening komt de zoete vrucht van uiteindelijke bevrijding voort.

Gedoemd te sterven is hij die uit vrees voor Māra nalaat zijn medemens te helpen, bang dat hij dan voor het zelf zou handelen. De pelgrim die zijn vermoede ledematen in stromend water zou willen oprispen, maar uit angst voor de stroming zich daarin niet durft te begeven, loopt gevaar aan de hitte te bezwijken. Niet-handelen gebaseerd op zelfzuchtige angst kan alleen kwade vruchten dragen.

Het leven van een zelfzuchtige leerling heeft geen zin. De mens die de taak die hem in het leven ten deel valt niet volbrengt, heeft vergeefs geleefd.

Volg het levenswiel; volg het wiel van plicht tegenover volk en familie, tegenover vriend en vijand, en

denk niet langer aan genot of pijn. Put de wet van karmische vergelding uit. Verwerf siddhi's voor uw volgende geboorte.

Als u geen zon kunt zijn, wees dan een eenvoudige planeet. Ja, als u niet kunt stralen als de middagzon op de sneeuwbedekte berg van eeuwige zuiverheid, kies dan, neofiet, een meer bescheiden weg.

Wijs anderen de 'Weg' – hoe vaag ook, en al bent u de enige in de menigte – zoals de avondster de weg wijst aan hen die hun pad in het duister bewandelen.

Zie naar Migmar*, als zijn 'oog' gehuld in karmozijnrode sluiers over de sluimerende aarde dwaalt. Zie de vurige aura van de 'hand' van Lhagpa† die in beschermende liefde is uitgestrekt boven de hoofden van zijn asceten. Beide zijn nu dienaren van Nyima‡²⁶ die in zijn afwezigheid als stille wachters in de nacht achterblijven. Toch waren beide in vervlogen kalpa's stralende Nyima's en misschien worden ze in toekomstige 'dagen' opnieuw twee zonnen.

*Mars.

†Mercurius.

‡De zon.

Zo verloopt de cyclus van opkomst en neergang van de karmische wet in de natuur.

Wees zoals zij, laneo. Geef licht en bemoediging aan de zwoegende pelgrim, en probeer hem te vinden die nog minder weet dan u; die in zijn ellendige eenzaamheid neerzit, hunkerend naar het brood van wijsheid en het brood dat zijn schaduw voedt; die zonder leraar, hoop of troost is, en – vertel hem over de wet.

Zeg hem, kandidaat, dat hij die trots en eigendunk door zijn toewijding aan banden legt; dat hij die, hoewel hij aan het leven gehecht is, toch zijn geduld en overgave schenkt aan de wet, als een geurige bloem die men neerlegt aan de voeten van de Śākya-Thubpa*, nog in dit leven een srotāpanna²⁷ wordt. De siddhi's van volmaaktheid mogen nog heel ver weg lijken, maar de eerste stap is gezet, hij is de stroom ingegaan, en kan de blik van een bergarend verwerpen, en het gehoor van een schuwe hinde.

Zeg hem, u die naar het hogere streeft, dat echte toewijding hem de kennis kan terugbrengen, die kennis die hem in vroegere levens heeft toebehoord. Het

*Boeddha.

gezichtsvermogen en het gehoor van een deva worden niet in één kort leven verkregen.

Wees bescheiden als u tot wijsheid wilt komen.

Wees nog bescheidener als u haar heeft verworven.

Wees als de oceaan die alle stromen en rivieren in zich opneemt. De machtige rust van de oceaan wordt er niet door verstoord; hij voelt ze niet.

Beteugel met uw goddelijk zelf uw lager zelf.

Beteugel met het eeuwige het goddelijke.

Ja, groot is hij die begeerte vernietigt.

Nog groter is hij in wie het goddelijk zelf ook het bewustzijn van begeerte heeft gedood.

Bewaak het lagere opdat het niet het hogere bezoedelt.

De weg naar uiteindelijke vrijheid ligt in uw ZELF.

Die weg begint en eindigt buiten het zelf²⁸.

Niet prijzenswaardig en onbelangrijk is de moeder van alle rivieren volgens de hoogmoedige opvatting van een tīrthika; in de ogen van dwazen is de menselijke vorm leeg, hoewel deze gevuld is met de zoete wateren van amrita. Toch is het heilige land²⁹ de geboorteplaats van de heilige rivieren, en wordt hij die wijsheid bezit door alle mensen geëerd.

Arhans en wijzen met een onbepaalde visie³⁰ zijn zo zeldzaam als de bloesem van de udumbara-boom. Arhans worden om middernacht geboren samen met de heilige plant met negen en zeven stengels³¹, de heilige bloem die opbloeit en opengaat in het duister, uit de zuivere dauw en op het bevroren bed van besneeuwde hoogten, hoogten die door geen zondige voet worden betreden.

Niemand, lanoe, wordt een arhan in dat leven waarin de ziel voor het eerst naar uiteindelijke bevrijding gaat hunkeren. En toch, u die daarnaar verlangt, aan geen krijger die zich vrijwillig aanmeldt voor de felle strijd tussen het levende en het dode,³² aan geen enkele rekrut, kan ooit het recht worden ontzegd het pad te betreden dat naar het slagveld voert.

Want hij zal óf overwinnen óf sneuvelen.

Ja, als hij overwint zal nirvāṇa zijn deel zijn. Vóór hij zijn schaduw, zijn sterfelijk kleed afwerpt – die rijke bron van verdriet en grenzeloos lijden – zal men hem eer bewijzen als een verheven en heilige boeddha.

En als hij sneuvelt, zelfs dan valt hij niet vergeefs; de vijanden die hij in het laatste gevecht versloeg zullen bij zijn volgende geboorte niet opnieuw tot leven komen.

Maar of u nirvāṇa wilt bereiken, of de prijs verwerpen,³³ laat niet de vrucht van handelen en niet-handelen uw motief zijn, u met een moedig hart.

U die zich beschikbaar stelt om cyclussen lang te lijden, weet dat de bodhisattva die in plaats van bevrijding kiest voor zelfverloochening om de ellende van het ‘verborgen leven’³⁴ te aanvaarden, ‘drievoudig geëerde’ wordt genoemd.

Het PAD is één, discipel, maar aan het eind tweevoudig. De stadia ervan worden aangegeven door vier en zeven poorten. Aan het ene einde – onmiddellijke gelukzaligheid, en aan het andere – uitgestelde

gelukzaligheid. Beide zijn de beloning voor verdienste: de keus is aan u.

Het ene wordt twee, het *open* en het *verborgen*³⁵ pad. Het eerste leidt naar het doel, het tweede naar zelfopoffering.

Als het vergankelijke wordt opgeofferd aan het blijvende valt de prijs u ten deel: de druppel keert terug vanwaar hij kwam. Het *open* PAD leidt naar de onveranderlijke verandering – nirvāṇa, de glorierijke toestand van absoluutheid, de gelukzaligheid die menselijk denken te boven gaat.

Aldus is het eerste pad BEVRIJDING.

Maar het tweede pad is – ZELFVERLOOCHENING, en wordt daarom het ‘pad van smart’ genoemd.

Dat *verborgen* pad leidt de arhan naar onbeschrijflijk zielenleed; leed om de levend-doden³⁶, en machteloos medelijden met de mensen die gebukt gaan onder karmisch verdriet, want de wijzen durven het rijpen van de vruchten van karma niet te beletten.

Want er staat geschreven: ‘Leer hen om alle oor-

zaken te vermijden; maar elk gevolg, zowel de kleinste rimpeling als een grote vloedgolf, moet u laten uitwerken.’

De ‘open weg’ brengt u ertoe, zodra u het doel ervan heeft bereikt, het lichaam van een bodhisattva af te wijzen en leidt u binnen in de drievoudig glorierijke toestand van dharmakāya³⁷, wat betekent dat men de wereld en de mensen voor altijd vergeet.

De ‘verborgen weg’ leidt eveneens naar de gelukzaligheid van paranirvāṇa – maar pas aan het eind van ontelbare kalpa’s, na nirvāṇa’s te hebben bereikt en opgegeven uit grenzeloos medelijden en mededogen met de wereld van misleide stervelingen.

Maar er wordt gezegd: ‘De laatste zal de grootste zijn’, samyak sambuddha, de leraar van volmaaktheid offerde zijn ZELF op voor de verlossing van de wereld door op de drempel van nirvāṇa – de zuivere staat – niet verder te gaan.

.

U heeft nu kennis van de twee wegen. Uw tijd om te kiezen zal komen, geestdriftige ziel, wanneer u het

eindpunt heeft bereikt en door de zeven poorten bent gegaan. Uw denken is helder. U bent niet langer verstrikt in misleidende gedachten, want u heeft alles geleerd. De waarheid staat ongesluierd vóór u en kijkt u ernstig aan. Ze zegt:

‘Zoet zijn de vruchten van rust en bevrijding ten behoeve van het *zelf*; maar nog zoeter de vruchten van langdurige en bittere plicht: inderdaad, zelfverloochening ten dienste van anderen, van lijdende medemensen.’

Wie pratyekaboeddha³⁸ wordt, betuigt alleen aan zijn *zelf* respect. De bodhisattva die de strijd heeft gewonnen, en de prijs in de palm van zijn hand houdt, maar in zijn goddelijk mededogen zegt:

‘In het belang van anderen geef ik deze grote beloning op’ – volbrengt de grotere verzaking.

EEN REDDER VAN DE WERELD is hij.

.

Zie! Het doel van gelukzaligheid en het lange pad van smart wachten u aan het verre einde. U kunt één

van beide kiezen, u die lijden op u wilt nemen, gedurende de toekomstige cyclussen!

OM VAJRAPĀṆI HUM.

FRAGMENT III

DE ZEVEN POORTEN

‘UPĀDHYĀYA¹, de keuze is gemaakt, ik dorst naar wijsheid. Nu heeft u de sluier voor het verborgen pad weggerukt en het grote yāna² onderwezen. Uw die- naar hier is gereed om door u te worden geleid.’

Het is goed, śrāvaka³. Bereid u voor, want u zult alleen verder moeten gaan. De leraar kan slechts de weg wijzen. Het pad is één voor allen, de middelen om het doel te bereiken moeten per pelgrim verschillen.

Welke van de twee wilt u kiezen, u met een onverschrokken hart? De samtan⁴ van de ‘leer van het oog’, het viervoudige dhyāna, of wilt u de weg van de pāramitā’s⁵ gaan, zes in getal, edele poorten van deugd die leiden naar bodhi en naar prajñā, de zevende stap van wijsheid?

Het ruwe pad van het viervoudige dhyāna leidt slingerend omhoog. Hij die de verheven top beklimt is in drie opzichten groot.

Over de hoogten van de pāramitā's leidt een nog steiler pad. U moet u strijdend een weg banen door zeven poorten, zeven vestingen verdedigd door wrede listige machten, belichamingen van hartstochten.

Houd moed, discipel, denk aan de gulden regel. Als u eenmaal door de poort bent gegaan, o srotāpanna⁶, 'hij die de stroom is ingegaan', wanneer u eenmaal voet heeft gezet op de bedding van de nirvāṇische stroom in dit of een toekomstig leven, dan heeft u nog maar zeven levens vóór u, u met een diamanten wil.

Kijk. Wat ziet u vóór u, u die goddelijke wijsheid nastreeft?

'De mantel van duisternis ligt over de diepte van de stof; in de plooiën ervan worstel ik. Terwijl ik toekijk wordt deze dieper, Heer; ze wordt verdreven door het wuiven van uw hand. Een schaduw beweegt, en kruipt voort als een slang die zich strekt en kronkelt. . . . Ze groeit, zwelt op en verdwijnt in de duisternis.'

Het is de schaduw van uzelf buiten het pad, die op de duisternis van uw zonden wordt geworpen.

‘Ja Heer, ik zie het PAD dat begint in de modder en waarvan de top verdwijnt in het schitterende licht van nirvāṇa. En nu zie ik de poorten die telkens smaller zijn op de moeilijke en doornige weg naar jñāna*.’

U ziet het goed, lanoe. Deze poorten leiden de aspirant over de wateren ‘naar de andere oever’⁷. Elke poort heeft een gouden sleutel om haar deuren te openen; deze sleutels zijn:

1. DĀNA, de sleutel van barmhartigheid en onsterfelijke liefde.

2. ŚĪLA, de sleutel van harmonie in woord en daad, de sleutel die oorzaak en gevolg in evenwicht houdt, en geen ruimte laat voor de werking van karma.

3. KSHĀNTI, mild geduld, dat door niets kan worden verstoord.

4. VIRĀGA, gelijkmoedigheid ten opzichte van

*Kennis, wijsheid.

genot en leed; de illusie is overwonnen, alleen de waarheid wordt waargenomen.

5. VĪRYA, de onverschrokken kracht die zich uit het slijk van aardse leugens al strijdend een weg baant naar de hoogste WAARHEID.

6. DHYĀNA, waarvan de gouden poort, eenmaal geopend, de narjol* toegang geeft tot het rijk van het eeuwige sat en de onafgebroken contemplatie daarvan.

7. PRAJÑĀ, de sleutel hiervan maakt van de mens een god, een bodhisattva, een zoon van de dhyānī's.

Dit zijn de gouden sleutels tot de poorten.

Voordat u de laatste kunt naderen, wever van uw vrijheid, moet u zich deze pāramitā's van volmaaktheid eigen maken – de verheven deugden, zes en tien in getal – terwijl u het moeizame pad volgt.

Want, discipel, wat werd u gezegd, voordat u vol-

*Een heilige, een adept.

doende was voorbereid om uw leraar van aangezicht tot aangezicht, uw MEESTER van licht tot licht, te ontmoeten?

Voordat u de eerste poort kunt naderen moet u leren uw lichaam van uw bewustzijn te scheiden, de schaduw te verdrijven, en in het eeuwige te leven. Daartoe moet u leven en ademen in alles, zoals alles wat u waarneemt in u ademt; uzelf aanwezig voelen in alle dingen, alle dingen in het ZELF.

U moet niet toelaten dat uw zintuigen van uw denken een speelplaats maken.

U moet uw zijn niet afscheiden van het ZIJN, en van alles buiten u, maar de oceaan doen opgaan in de druppel, en de druppel in de oceaan.

Zo zult u in volledige harmonie zijn met al wat leeft; heb de mensen lief als waren ze uw broederleerlingen, discipelen van één leraar, zonen van één liefdevolle moeder.

Leraren zijn er vele; de MEESTER-ZIEL is één,⁸ alaya, de universele ziel. Leef in die MEESTER als

een straal DAARVAN in u. Leef in uw medemensen zoals zij leven in die ZIEL.

Voordat u aan het begin van het pad staat, vóór u door de eerste poort gaat, moet u de twee in het ene doen opgaan en het persoonlijke opofferen aan het onpersoonlijke ZELF, en zo het ‘pad’ tussen die twee – het antaḥkaraṇa⁹ – vernietigen.

U moet erop voorbereid zijn dharma te antwoorden, de strenge wet, waarvan de stem u aan het begin, bij uw eerste stap, zal vragen:

‘Heeft u aan alle voorschriften voldaan, u die zulke hoge verwachtingen heeft?’

‘Heeft u uw hart en denken afgestemd op het grote denken en hart van de hele mensheid? Het hart van hem ‘die de stroom zou willen ingaan’ moet namelijk worden geroerd door iedere zucht en gedachte van al wat leeft en ademt, zoals de bulderende stem van de heilige rivier wordt gevormd door alle geluiden van de natuur die daarin weerklinken¹⁰.’

Discipelen kan men vergelijken met de snaren van de vīṇā waarin de ziel weerklinkt, de mensheid met

haar klankbodem, de hand die haar bespeelt met de welluidende adem van de GROTE WERELDZIEL. De snaar die onder de hand van de meester niet kan trillen in lieflijke harmonie met alle andere, springt – en wordt weggeworpen. Zo gaat het ook met het gezamenlijke denken van lanoe-śrāvaka's. Dit moet worden afgestemd op het denken van de upādhyāya – één zijn met de overziel – of zich ervan losmaken.

Dat doen de 'broeders van de schaduw', de moordenaars van hun ziel, de afschrikwekkende dad-dugpa's¹¹.

Kandidaat voor het licht, heeft u uw wezen afgestemd op het grote lijden van de mensheid?

Is dat het geval? . . . U mag verdergaan. Maar vóór u voet zet op het treurige pad van smart, is het goed om eerst de valkuilen op uw weg te leren kennen.

.

Gewapend met de sleutel van welwillendheid, van liefde en tedere barmhartigheid, kunt u vol vertrouwen de poort van dāna doorgaan, de poort die aan het begin van het PAD staat.

Zie, gelukkige pelgrim! De poort waar u vóór staat is hoog en breed; en lijkt gemakkelijk te passeren. De weg die erdoorheen leidt is recht, effen en groen. Hij lijkt op een zonnige, open plek in de donkere diepten van het bos, een afspiegeling op aarde van het paradijs van Amitābha. Daar zingen hoog in het lover nachtegalen van hoop en schitterend gevederde vogels, en wensen de onbevreesde pelgrims succes. Ze bezingen de vijf deugden van de bodhisattva's, de vijfvoudige bron van de kracht van bodhi, en de zeven stadia van kennis.

Ga verder! Want u heeft de sleutel meegebracht; u bent veilig.

En de weg naar de tweede poort is eveneens groen. Maar hij is steil en gaat kronkelend omhoog, ja tot aan de rotsachtige top. Er zullen grauwe nevels hangen over de ruwe, stenige hoogte, en alles daarachter zal duister zijn. Naarmate de pelgrim verdergaat klinkt het lied van hoop zwakker in zijn hart. Er komt dan een golf van twijfel over hem; zijn tred wordt minder vast.

Hoed u hiervoor, kandidaat! Pas op voor de angst

die zich, als de zwarte en geluidloze vleugels van de middernachtelijke vleermuis, uitspreidt tussen het maanlicht van uw ziel en uw grote doel dat heel in de verte opdoemt.

Angst, discipel, doodt de wil en verlamt elke handeling. Als de pelgrim tekortschiet in de deugd *sīla*, struikelt hij, en verwonden karmische kiezelstenen zijn voeten op het rotspad.

Zorg dat u zeker in uw schoenen staat, kandidaat. Baad uw ziel in het wezen van *kshānti**, want nu nadert u de poort met die naam, de poort van standvastigheid en geduld.

Sluit uw ogen niet, en verlies ook dorje¹² niet uit het oog; *Māra*'s pijlen treffen telkens weer de mens die *virāga*^{†13} niet heeft bereikt.

Zorg dat u niet bang bent. Door de adem van angst wordt de sleutel *kshānti* roestig: de roestige sleutel weigert.

**Kshānti*, 'geduld', zie de hierboven gegeven opsomming van de gouden sleutels. †*Idem*.

Hoe meer vooruitgang u boekt, des te vaker zullen uw voeten valkuilen ontmoeten. Het pad dat verder voert, wordt door één vuur verlicht – het licht van dapperheid, dat brandt in het hart. Hoe meer men durft hoe meer men zal verkrijgen. Hoe banger men is des te meer zal dat licht verbleken – en alleen dat licht kan tot gids dienen. Want zoals de laatste zonnestraal die op de top van een hoge berg schijnt, eerst vervaagt en dan wordt gevolgd door de zwarte nacht, zo vergaat het ook het hartenlicht. Wanneer dit dooft, zal een donkere en dreigende schaduw vanuit uw eigen hart op het pad vallen, en van schrik zult u als aan de grond genageld staan.

Hoed u, discipel, voor die dodelijke schaduw. Geen licht dat van de geest uitstraalt kan de duisternis van de lagere ziel verdrijven, tenzij elke zelfzuchtige gedachte daaruit is geweken, en de pelgrim zegt: ‘Ik heb afstand gedaan van dit tijdelijke omhulsel; ik heb de oorzaak vernietigd: de geworpen schaduwen kunnen als gevolgen niet langer bestaan.’ Want nu heeft de laatste grote strijd, de beslissende oorlog tussen het *hoger* en het *lager* zelf, plaatsgehad. Zie, het slagveld zelf wordt nu verzwolgen in de grote oorlog, en is niet meer.

Maar als u eenmaal door de poort van kshānti bent gegaan, is de derde stap gezet. Uw lichaam is uw slaaf. Bereid u nu voor op de vierde, de poort van verleidingen die de *innerlijke* mens verstrikken.

Voordat u het doel kunt naderen, voordat uw hand wordt opgeheven om de klink van de vierde poort op te lichten, moet u alle mentale veranderingen in uw zelf hebben onderzocht en het leger gedachte-indrukken hebben verslagen die, bijna onmerkbaar en onverhoeds, ongevraagd het stralende heiligdom van de ziel binnensluipen.

Als u niet door deze wilt worden verslagen, moet u uw eigen scheppingen onschadelijk maken, de kinderen van uw gedachten die onzichtbaar en ongrijpbaar om de mensheid zwermen, het kroost en de erfgenamen van de mens en zijn aardse uitspattingen. U moet de leegte van het schijnbaar volle, de volheid van het schijnbaar lege, onderzoeken. Onverschrokken aspirant, kijk diep in de bron van uw eigen hart, en geef antwoord. Kent u de vermogens van het zelf, u die uiterlijke schaduwen waarneemt?

Als u ze niet kent – dan bent u verloren.

Want op het vierde pad zal de geringste zucht van hartstocht of begeerte het constante licht op de reine witte muren van de ziel in beroering brengen. De minste opwelling van verlangen naar of verdriet over māyā's bedrieglijke gaven, een gedachte zo voorbijgaand als een bliksemflits, zal langs antaḥkaraṇa – het pad dat ligt tussen uw geest en uw zelf, het brede kanaal van gevoelens, waardoor ahaṃkāra¹⁴ ruw wordt gewekt – ervoor zorgen dat u uw drie prijzen verspeelt: de overwinningen die u heeft behaald.

Want weet dat het EEUWIGE geen verandering kent.

‘Keer u voor altijd af van de acht afschrikwekkende oorzaken van lijden. Als u dat niet doet, kunt u beslist niet tot wijsheid komen, en ook geen verlossing bereiken’, zegt de grote Heer, de Tathāgata van volmaaktheid, ‘hij die in de voetstappen van zijn voorgangers is getreden’¹⁵.

Streng en veeleisend is de deugd virāga. Als u op het pad ervan zou willen zegevieren moet u zich in uw gedachten en waarnemingen veel meer dan vroeger van dodelijke handelingen onthouden.

U moet uzelf verzadigen met zuivere alaya, één worden met het zielendenken van de natuur. Eén daarmee bent u onoverwinnelijk; ervan gescheiden wordt u de speelplaats van saṃvriti¹⁶, de oorsprong van alle misleiding in de wereld.

Alles is vergankelijk in de mens behalve de zuivere, stralende essentie van alaya. De mens is de kristalheldere straal ervan; een bundel smetteloos licht van binnen, op het lagere gebied een vorm gemaakt van klei. Die bundel is uw levensgids en uw ware zelf, de wachter en de stille denker, het slachtoffer van uw lager zelf. Uw ziel kan niet worden geschaad dan door uw dwalend lichaam; beteugel en beheers beide, en u bent veilig als u verdertrekt en de 'poort van evenwicht' nadert.

Houd moed, dappere pelgrim 'naar de andere oever'. Let niet op de influisteringen van Māra's horden; wijs de verleiders af, die boosaardige geesten, de jaloerse lhamayin¹⁷ in de eindeloze ruimte.

Houd vol! U nadert nu de middelste poort, de poort van smart, met haar tienduizend valstrikken.

Beheers uw gedachten, strever naar volmaking,

als u over haar drempel wilt gaan.

Beheers uw ziel, zoeker naar onsterfelijke waarheden, als u het doel wilt bereiken.

Concentreer de blik van uw ziel op het ene zuivere licht, het licht dat vrij is van emotie, en gebruik uw gouden sleutel.

.

De akelige taak is volbracht, uw werk zo goed als voltooid. De brede afgrond die zich opende om u te verzwelgen is bijna overbrugd.

.

U bent nu de vestinggracht overgestoken die de poort van menselijke hartstochten omringt. U heeft nu Māra en zijn woeste horde overwonnen.

U heeft de bezoedeling uit uw hart verwijderd en het vrijgemaakt van onzuiver verlangen. Maar, roemrijke strijder, uw taak is nog niet volbracht. Lanoe, bouw een hoge muur die 'het heilige eiland'* zal omsluiten, een dam die uw denken zal beschermen

*Het hoger ego, het denkende zelf.

tegen trots en zelfgenoegzaamheid over de gedachte aan de grote heldendaad die is verricht.

Een gevoel van trots zou het werk verstoren. Bouw daarom een stevige muur, opdat de pelgrim en zijn eiland niet verzwolgen worden door de woest aanstormende golven, die hoog worden opgestuwd en op de kust beuken vanuit de grote oceaan van wereldmāyā; ja, zelfs als de zege al is behaald.

Uw ‘eiland’ is het hert, uw gedachten zijn de jachthonden die het afmatten en achternazitten op zijn reis naar het hogere leven. Wee het hert dat wordt ingehaald door de blaffende demonen voordat het het Dal van de Toevlucht bereikt, jñānamārga, het ‘pad van zuivere kennis’.

Overwinnaar van wel en wee, voordat u vaste voet kunt zetten op jñānamārga¹⁸ en dit pad het uwe kunt noemen, moet uw ziel worden als de rijpe mangovrucht: zo zacht en zoet als zijn goudglanzende vruchtvlees voor het leed van anderen, en zo hard als de pit van die vrucht voor uw eigen pijn en verdriet.

Staal uw ziel tegen de verlokkingen van het *zelf*; verdien er de naam ‘diamanten ziel’¹⁹ voor.

Want zoals de diamant die diep in het kloppende hart van de aarde begraven ligt de aardse lichten nooit kan weerkaatsen, zo is het ook voor uw denken en uw ziel; wanneer ze jñānamārga volgen, moeten ze niets weerspiegelen van māyā's rijk van illusie.

Wanneer u dat stadium heeft bereikt, werpen de poorten die u op het pad moet veroveren hun deuren wijd open om u door te laten, en de sterkste krachten van de natuur bezitten niet het vermogen om u tegen te houden. Kandidaat voor beproevingen die iedere beschrijving te boven gaan, u zult meester zijn van het zevenvoudige pad, maar niet vóór die tijd.

Eerst wacht u een nog moeilijker taak: u moet uzelf vereenzelvigen met het ALOMVATTEND-DENKEN, en toch alle gedachten uit uw ziel bannen.

U moet die standvastigheid van denken bereiken waarin geen bries, hoe krachtig ook, een aardse gedachte naar binnen kan drijven. Aldus gezuiverd, moet het heiligdom vrij zijn van elke handeling, van elk geluid of aards licht; zoals de vlinder, door vorst verrast, levenloos op de drempel neervalt, zo moeten

alle aardse gedachten buiten de tempel worden gehouden.

Zie, er staat geschreven:

‘Voordat de gouden vlam rustig kan branden, moet de lamp goed beschermd staan op een plek die geheel vrij is van tocht.’* Blootgesteld aan een veranderlijke luchtstroom zal de vlam flakkeren, en het flikkerende licht zal bedrieglijke, duistere en steeds wisselende schaduwen werpen op het reine heiligdom van de ziel.

En dan, strever naar waarheid, wordt het denken van uw ziel als een dolle olifant, die tekeergaat in de wildernis. Omdat hij bomen in het woud aanziet voor levende vijanden, komt hij om bij zijn pogingen de steeds veranderende schaduwen te doden die op de zonbeschenen rotswand dansen.

Pas ervoor op dat uw ziel niet, in haar aandacht voor het zelf, haar steunpunt op de vaste grond van deva-kennis verliest.

**Bhagavad Gītā*, 6:19.

Waak ervoor dat uw ziel niet, door het ZELF te vergeten, de beheersing over haar twijfelende denken verliest, en daardoor de haar toekomstige vruchten van haar overwinningen verspeelt.

Pas op voor verandering! Want verandering is uw grote vijand. Deze verandering zal zich tegen u keren, u afleiden van het pad dat u bewandelt, en u terugdringen tot diep in de zompige moerassen van de twijfel.

Bereid u voor, en wees tijdig gewaarschuwd. Als u een poging heeft gedaan en heeft gefaald, strijder zonder angst, verlies dan niet de moed: vecht door en hernieuw de aanval, keer op keer.

De onverschrokken krijger zal, hoewel zijn kostbare levensbloed uit zijn diepe en gapende wonden gutst, de vijand toch nog aanvallen, hem uit zijn bolwerk verdrijven, hem overwinnen, voordat hijzelf de laatste adem uitblaast. Handel dan, u allen die tekortschiet en lijdt, handel zoals hij; en verjaag uit de verschansing van uw ziel al uw vijanden – eierzucht, boosheid, haat, tot zelfs de schaduw van begeerte – ook wanneer u heeft gefaald. . . .

Bedenk, u die strijdt voor de verlossing van de mens,²⁰ dat iedere mislukking succes betekent, en dat elke oprechte poging te zijner tijd wordt beloond. De heilige zaden ontkiemen en groeien onzichtbaar in de ziel van de discipel, hun stengels worden sterker bij iedere nieuwe beproeving, ze buigen als riet, maar breken nooit, en kunnen ook nooit verloren gaan. Maar als het uur slaat, komen ze tot bloei.²¹

.

Maar kwam u goed voorbereid, wees dan niet bang.

.

Vanaf dit punt is uw weg vrij en gaat recht door de poort van vīrya, de vijfde van de zeven poorten. U bent nu op de weg die leidt naar de veilige haven van dhyāna, de zesde, de bodhi-poort.

De dhyāna-poort is wit en doorschijnend als een albasten vaas; daarin brandt een rustig gouden vuur, de vlam van prajñā, die van ātman uitstraalt.

U bent die vaas.

U heeft u losgemaakt van de objecten van de zintuigen, u heeft gereisd op het ‘pad van het zien’, op het ‘pad van het horen’, en staat in het licht van kennis. U heeft nu de toestand van titikshā²² bereikt.

Narjol, u bent veilig.

.

Weet, overwinnaar van uw zonden, als een sowanī²³ eenmaal het zevende pad heeft afgelegd, trilt de hele natuur van vreugdevol ontzag en buigt eerbiedig voor hem. De zilveren ster deelt het nieuws flonkerend mee aan de nachtbloesems, het stroompje vertelt het verhaal al bruisend aan de kiezels; de donkere oceaangolven zullen het toebrullen aan de rotsen in de branding; geurige briesjes zingen het toe aan de dalen, en statige pijnbomen fluisteren geheimzinnig: ‘Een meester is opgestaan, een MEESTER VAN DE DAG.’²⁴

Hij staat nu als een witte zuil naar het westen; en de rijzende zon van het eeuwige denken werpt haar eerste glorieuze stralen op zijn gezicht. Zijn bewustzijn spreidt zich als een tot rust gekomen en grenze-

loze oceaan uit in oeverloze ruimte. Hij houdt leven en dood in zijn sterke hand.

Ja, hij is machtig. De levende kracht die in hem is vrijgemaakt, die kracht die HIJZELF is, kan het tabernakel van illusie hoog boven de goden uit tillen, boven de grote Brahmā en Indra. *Nu* zal hij ongetwijfeld zijn grote beloning krijgen!

Zal hij de gaven die de beloning met zich meebrengt niet voor zijn eigen rust en gelukzaligheid, zijn welverdiende geluk en heerlijkheid, gebruiken – hij die de grote illusie te boven is gekomen?

Nee, kandidaat voor de verborgen kennis van de natuur! Als men in de voetstappen van de heilige Tathāgata zou willen treden, dan zijn die gaven en vermogens niet voor het zelf.

Zou u de wateren die op de Sumeru²⁵ zijn ontsprongen op die manier willen indammen? Wilt u de stroom voor uzelf verleggen, of langs de toppen van de cyclussen doen terugkeren naar zijn oerbron?

Als u wilt dat die stroom van moeizaam verdiende kennis, van hemelse wijsheid, fris en stromend water

blijft, dan moet u hem niet een stilstaande vijver laten worden.

Weet dat als u een medewerker van Amitābha, het ‘onbegrensde tijdperk’, wilt worden, u dan evenals de twee bodhisattva’s²⁶ het verworven licht op alle drie werelden²⁷ moet werpen.

Weet dat de stroom van bovenmenselijke kennis en de deva-wijsheid die u heeft verkregen, uit uzelf, het kanaal van alaya, in een andere bedding moet worden geleid.

Weet, narjol van het verborgen pad, dat zijn reine zoete wateren moeten worden gebruikt om de bittere golven van de oceaan – die machtige zee van smart, gevormd uit de tranen van mensen – te verzachten.

Helaas! Wanneer u eenmaal bent geworden als de vaste ster aan de hoogste hemel, moet dat heldere hemellichaam vanuit de diepten van de ruimte stralen voor allen behalve voor zichzelf, aan allen licht geven maar het niemand ontnemen.

Helaas! Wanneer u eenmaal bent geworden als de zuivere sneeuw in de bergdalen, koud en ongevoelig

voor aanraking, maar warm en beschermend voor het zaad dat diep onder haar oppervlak slaapt – dan moet die sneeuw de bijtende vorst en de snijdende noordenwind opvangen en zo voor de gemene invloed daarvan de aarde beschutten die de beloofde oogst bevat, de oogst die de hongerigen zal voeden.

Gedoemd door uzelf om gedurende toekomstige kalpa's* te leven zonder door de mensen te worden bedankt of opgemerkt; als een steen ingeklemd tussen ontelbare andere stenen die de 'beschermmuur'²⁸ vormen, zó is uw toekomst als u door de zevende poort gaat. Gebouwd door de handen van vele meesters van mededogen, opgetrokken door hun martelgang, en met hun bloed gemetseld, behoedt deze muur de mensheid sinds de mens mens is, beschermt haar tegen nog meer en veel grotere ellende en verdriet.

Toch ziet de mens het niet, zal het niet opmerken, noch zal hij acht slaan op het woord van wijsheid . . . want hij kent het niet.

Maar u heeft het gehoord, u weet alles, geestdrif-

*Tijdperken.

tige en oprechte ziel . . . en u moet kiezen. Luister dus nogmaals.

Srotāpanna*, op het pad van sowan bent u veilig. Ja, op die mārga† ontmoet de vermoeide pelgrim slechts duisternis, druipen de door doornen opengereten handen van bloed, worden de voeten door de harde, scherpe vuurstenen verwond, en hanteert Māra zijn krachtigste wapens – daarna wacht de pelgrim *onmiddellijk* een grote beloning.

Kalm en onbewogen schrijdt de pelgrim voort, omhoog langs de stroom die naar nirvāṇa leidt. Hij weet dat hoe meer zijn voeten zullen bloeden, hoe meer hij zal worden gelouterd. Hij weet zeker dat na zeven korte en snel voorbijgaande levens nirvāṇa hem ten deel zal vallen. . . .

Dit is het dhyāna-pad, de veilige haven van de yogī, het gezegende doel waarnaar srotāpanna's hevig verlangen.

Maar dat is niet het geval als hij het āryahata-

*Sowanī en srotāpanna zijn synoniemen. [Het Pāliwoord *sovaṇṇa* betekent 'gouden'.]

†Mārga – 'pad'.

pad* heeft bereikt.

Daar wordt kleśa²⁹ voor altijd vernietigd, worden de wortels van tanhā³⁰ uitgerukt. Maar wacht, leerling. . . . Nog één woord. Kunt u goddelijk MEDEDOGEN vernietigen? Mededogen is geen eigenschap. Het is de WET der WETTEN, eeuwige harmonie, alaya's ZELF; een oeverloze, universele essentie, het licht van eeuwigdurend recht, de juiste ordening van alles, de wet van eeuwige liefde.

Hoe meer u daarmee één wordt, uw zijn zich oplost in het ZIJN daarvan, hoe meer uw ziel zich verenigt met dat wat IS, des te meer zult u ABSOLUUT MEDEDOGEN³¹ worden.

Dit is het ārya-pad, het pad van de boeddha's van volmaaktheid.

Maar wat betekenen de heilige boekrollen die u doen zeggen:

‘OM! Ik geloof dat niet alle arhats de zoete vruchten van het pad van nirvāṇa plukken.’

*Van het Sanskriet arhat of arhan.

‘OM! Ik geloof dat de nirvāṇa-dharma niet door alle boeddha’s³² wordt beoefend.’*

Ja, op het ārya-pad bent u niet langer een srotā-panna, u bent een bodhisattva³³. De stroom is overgestoken. Het is waar dat u recht heeft op het dharmakāya-kleed, maar een sambhogakāya is groter dan een nirvāṇī, en nog groter is een nirmāṇakāya – de boeddha van mededogen³⁴.

Buig nu het hoofd en luister goed, bodhisattva – mededogen spreekt en zegt: ‘Kan er gelukzaligheid zijn wanneer al wat leeft moet lijden? Zult u gered worden en de hele wereld horen klagen?’

Nu heeft u gehoord wat werd gezegd.

U zult het zevende stadium bereiken en de poort van uiteindelijke kennis doorgaan, maar slechts om u met lijden te verbinden. Als u een Tathāgata wilt zijn, in de voetstappen van uw voorganger wilt treden, blijf dan onzelfzuchtig tot het eindeloze einde.

**Thegpa Chenpo’i-do*, ‘Mahāyānasūtra’, aanroepingen tot de ‘boeddha’s van belijdenis’, deel I, IV.

U bent verlicht – kies uw weg.

.

Zie het zachte licht dat aan de oostelijke hemel gloort. In uitingen van lof verenigen zich hemel en aarde. En uit de viervoudig gemanifesteerde machten klinkt een gezang van liefde op, zowel uit het vlam-mende vuur en het stromende water als uit de zoet-geurende aarde en de jagende wind.

Luister! . . . Uit de onpeilbaar diepe draaikolk van dat gouden licht waarin de overwinnaar baadt, klinkt de woordloze stem van de HELE NATUUR om in duizend tonen te verkondigen:

VREUGDE AAN U, MENSEN VAN MYALBA³⁵.

EEN PELGRIM IS TERUGGEKEERD ‘VAN DE ANDERE OEVER’.

EEN NIEUWE ARHAN³⁶ IS GEBOREN. . . .

*Vrede aan alle wezens.*³⁷

NOTEN BIJ DEEL I

De stem van de stilte

(1) Het Paliwoord iddhi [meervoud: iddhī] heeft dezelfde betekenis als het Sanskriet siddhi, en verwijst naar de paranormale vermogens, de abnormale krachten in de mens. Er zijn twee soorten siddhi's. De ene groep omvat de lagere, grove, psychische en mentale energieën; de andere vereist de hoogste training van spirituele vermogens. In *Śrīmad-Bhagavatam* zegt Krishṇa: 'De yogī die zich bezighoudt met de beoefening van yoga, die zijn zintuigen beteugelt en zijn denken op mij (Krishṇa) heeft geconcentreerd, kan over alle siddhi's beschikken.'

(2) De 'geluidloze stem', of de 'stem van de stilte'. *Letterlijk* zou dit misschien de 'stem in het *spirituele geluid*' moeten zijn, want het Sanskriet nāda is het equivalent van de Senzar-term.

(3) Dhāraṇā is de intense en volmaakte concentratie van het denken op een of ander innerlijk onderwerp, waarbij alles wat tot het uiterlijke heelal of de wereld van de zintuigen behoort, volkomen wordt losgelaten.

(4) De ‘grote meester’ is een uitdrukking die door lanoes of chela’s wordt gebruikt om het ‘hoger zelf’ aan te duiden. Ze betekent hetzelfde als Avalokiteśvara en ook als Ādi-Boeddha bij de boeddhistische occultisten, als ĀTMAN of het ‘zelf’ (het hoger zelf) bij de brahmanen, en CHRISTOS bij de oude gnostici.

(5) Ziel wordt hier voor het *menselijk* ego of manas gebruikt, voor dat wat in onze occulte zevenvoudige indeling de ‘menselijke ziel’ (zie *De geheime leer*) wordt genoemd, in tegenstelling tot de spirituele ziel en de dierlijke ziel.

(6) Mahāmāyā, de ‘grote illusie’, het objectief waarneembare heelal.

(7) Sakkāyadit̥ṭhi, ‘misleiding’ van de persoonlijkheid.

(8) Attavāda, de ketterij van het geloof in de ziel, of beter gezegd het geloof dat de ziel of het *zelf* gescheiden is van het ene universele oneindige ZELF.

(9) Een tattvajñānī is iemand die de beginselen in de natuur en in de mens ‘kent’ of kan onderscheiden. Een ātmajñānī is iemand die ĀTMAN of het universele ENE ZELF kent.

(10) Kalahansa, de ‘vogel’ of zwaan (zie noot 12). De *Nādabindu Upanishad* (Rig-Veda) door de Theosophical Society van Kumbakonam [in het Engels] vertaald, zegt: ‘De lettergreep A wordt als zijn rechtervleugel (van de vogel, hansa), de U als zijn linker, de M als zijn staart, en de ardhamātrā (de helft van een korte lettergreep) als zijn hoofd beschouwd.’

(11) Het woord eeuwigheid heeft in het Oosten een heel andere betekenis dan bij ons. Het slaat gewoonlijk op de 100 jaren of ‘eeuw’ van Brahmā, de duur van een mahākalpa, of een tijdperk van 311.040.000.000.000 jaar.

(12) Dezelfde *Nādabindu* zegt: ‘Een yogī die de hansa bestijgt (die aldus over Aum contempleert), wordt niet getroffen door karma of door tientallen miljoenen zonden.’

(13) Geef het leven van de fysieke *persoonlijkheid* op als u in de geest wilt leven.

(14) De drie bewustzijnstoestanden, namelijk jāgrat, de waaktoestand; svapna, de droomtoestand; en sushupti, die van de diepe slaap. Deze drie yogī-toestanden leiden tot de vierde, of

(15) De turīya, die boven de droomloze toestand staat

en alle andere overtreft; een staat van hoog spiritueel bewustzijn.

(16) Sommige oosterse mystici stellen zich zeven gebieden van zijn voor, de zeven spirituele loka's of werelden binnen het lichaam van Kalahansa, de zwaan buiten tijd en ruimte, die kan veranderen in de zwaan *binnen* de tijd, wanneer hij Brahmā in plaats van brahman (onzijdig) wordt.

(17) De uiterlijke wereld van de zintuigen en van het aardse bewustzijn – meer niet.

(18) Het astrale gebied, de paranormale wereld van bovenzinnelijke waarnemingen en bedrieglijke taferelen – de wereld van de mediums. Het is de grote 'astrale slang' van Éliphas Lévi. Nooit werd een bloem die in die gebieden werd geplukt hier op aarde gebracht zonder een om zijn stengel gekronkelde slang. Het is de wereld van de *grote illusie*.

(19) Het gebied van volledig spiritueel bewustzijn. Voor wie dat heeft bereikt bestaat geen gevaar meer.

(20) De ingewijde die de discipel door de aan hem overgedragen kennis tot zijn spirituele, of tweede, geboorte brengt wordt de *Vader*-goeroe of meester genoemd.

(21) Ajñāna is onwetendheid of *niet*-wijsheid, het tegenovergestelde van ‘kennis’, jñāna.

(22) Māra is in de exoterische religies een demon, een asura, maar in de esoterische filosofie is hij de verpersoonlijkte verleiding die tot uitdrukking komt in menselijke ondeugden, en de naam betekent letterlijk ‘dat wat’ de ziel ‘doodt’. Hij wordt voorgesteld als een koning (van de Māra’s) met een kroon waarin een edelsteen met zo’n glans schittert dat zij die ernaar kijken erdoor worden verblind. Deze glans verwijst natuurlijk naar de aantrekkingskracht die ondeugd op sommige mensen heeft.

(23) De *binnenkamer* van het hart wordt in het Sanskriet brahmapura genoemd. De ‘vurige kracht’ is kuṇḍalinī.

(24) De ‘kracht’ en de ‘wereldmoeder’ zijn namen voor kuṇḍalinī, een van de mystieke ‘yogī-krachten’. Ze is buddhi opgevat als een actief in plaats van een passief beginsel (wat ze gewoonlijk is wanneer ze alleen als voertuig of omhulsel van de hoogste geest, ĀTMA, wordt beschouwd). Ze is een elektrospirituele kracht, een scheppend vermogen dat, wanneer ze eenmaal tot werkzaamheid is gebracht, even gemakkelijk kan doden als scheppen.

(25) ‘Khechara’ of ‘hemelganger’ of ‘betreder’. Zoals

wordt verklaard in de zesde adhyāya van die koning van de mystieke werken, de *Jñāneśvarī*, wordt het lichaam van de yogī als *door de wind gevormd*; als ‘een wolk waaruit zich ledematen hebben gevormd’; waarna ‘hij (de yogī) de dingen die boven de zeeën en sterren zijn, aanschouwt; de taal van de deva’s hoort en begrijpt, en waarneemt wat er in de mier omgaat’.

(26) Vīṇā is een Indiaas snaarinstrument dat op een luit lijkt.

(27) De zes beginselen; het betekent: wanneer de lagere persoonlijkheid is vernietigd en de innerlijke individualiteit in het zevende of de geest is opgegaan en zich daarin verliest.

(28) De discipel is één met Brahmā of ĀTMAN.

(29) De door het kāmische beginsel voortgebrachte astrale vorm, het kāmārūpa of begeertelichaam. Het maanlichaam verwijst naar het astrale of *persoonlijke* zelf.

(30) Mānasarūpa. Het denklichaam verwijst naar de individualiteit of het reïncarnerend ego, van wie het bewustzijn op ons gebied, het *lager* manas, machteloos moet worden gemaakt.

(31) Op grond van haar spiraalsgewijze werking of voortbeweging in het lichaam van de asceet die dit vermogen in zich ontwikkelt, wordt kuṇḍalinī de ‘slangen’- of *ringvormige* kracht genoemd. Ze is een elektrisch, vurig, occult of fohatisch vermogen, de grote oerkracht, die aan alle organische en anorganische stof ten grondslag ligt.

(32) Dit ‘pad’ wordt in alle mystieke werken genoemd. Zoals Kriṣṇa in de *Jñāneśvarī* zegt: ‘Wanneer dit pad wordt overdacht, drager van de boog, . . . of men zich nu naar de bloem van het Oosten of naar de academies van het Westen keert, *bedenk dan dat het een pad is waarlangs men reist zonder zich te bewegen*. Naar welke plaats u op dit pad ook wilt gaan, *die plaats wordt uzelf*.’ ‘U bent het pad’, wordt de adept-geroeverteld, en deze herhaalt het aan de discipel na de inwijding. ‘Ik ben de weg en het leven’, zegt een andere MEESTER.

(33) Adeptschap: de ‘bloem van een bodhisattva’.

(34) Taṇhā: ‘de wil om te leven’, de angst voor de dood en de gehechtheid aan het leven, de kracht of energie die wedergeboorten veroorzaakt.

(35) Deze mystieke klanken of de melodie, door de asceet bij het begin van zijn cyclus van meditatie gehoord, worden door de yogī’s anāhata-śabda genoemd.

(36) Dit betekent dat in het zesde stadium van ontwikkeling, dat in het occulte stelsel dhāraṇā wordt genoemd, ieder zintuig als een afzonderlijk vermogen op dit gebied ‘gedood’ (of machteloos gemaakt) moet worden om in het *zevende* zintuig, het meest spirituele, op te gaan en ermee één te worden.

(37) Zie noot 3, blz. 71.

(38) Elk stadium van ontwikkeling in rājayoga wordt symbolisch door een meetkundige figuur voorgesteld. Van het stadium dat aan dhāraṇā voorafgaat is het de heilige *driehoek*. De \triangle is het teken van de hoge chela’s, terwijl een ander soort driehoek dat van de hoge ingewijden is. Het is het symbool |, waarvan de Boeddha sprak, en dat door hem als symbool voor de belichaamde vorm van Tathāgata werd gebruikt, wanneer deze de drie methoden van prajñā niet meer hoeft te volgen. Zodra de leerling de voorbereidende en lagere stadia heeft doorlopen, ziet hij niet meer de \triangle , maar de —, de verkorting van de —, het volledige zevental. *De ware vorm ervan wordt hier niet gegeven, omdat het bijna zeker is dat bedriegers zich ervan meester zouden maken en – deze zouden ontheiligen door deze voor misleiding te gebruiken.*

(39) De ster die boven u schittert, is ‘de ster van inwij-

ding'. Het kasteteken van de Śaiva's, de aanhangers van de sekte van Śiva, de grote beschermheer van alle yogi's, is een zwarte, ronde vlek, misschien nu het symbool van de *zon*, maar vroeger, in het occultisme, van de ster van inwijding.

(40) De *basis* (upādhi) van de 'VLAM' die nooit kan worden bereikt zolang de asceet nog in dit leven is.

(41) Dhyāna is het voorlaatste stadium *op deze aarde*, tenzij men ten volle een MAHĀTMA wordt. Zoals reeds gezegd is de rājayogī zich in deze toestand nog spiritueel bewust van het zelf en van de werking van zijn hogere beginselen. Eén stap verder, en hij bevindt zich op het gebied boven het zevende (of volgens sommige scholen het vierde). Na het beoefenen van pratyāhāra – een voorbereidende training om het denkvermogen en de gedachten te beheersen – noemen deze scholen nog dhāraṇā, dhyāna, en samādhi – en vatten deze drie samen door de algemene term SAMYAMA.

(42) Samādhi is de toestand waarin de asceet het bewustzijn van alle individualiteit, waaronder dat van hemzelf, verliest. Hij wordt – het AL.

(43) De 'vier aspecten van waarheid' zijn in het noordelijke boeddhisme: Ku, 'lijden of ellende'; Tu, het vast-

stellen van alle verleidingen [oorzaken van het lijden]; Mu, 'de vernietiging van al deze', en Tao, het 'pad'. De 'vijf belemmeringen' zijn de kennis van het lijden, de waarheid over de broze aard van het menselijk bestaan, deprimerende beperkingen, en de absolute noodzaak zich van alle banden van hartstocht en zelfs van begeerten los te maken. Het 'pad van verlossing' – is de laatste.

(44) Bij de poort van 'samenkomst' staat de koning van de Māra's, de Mahāmāra, en probeert de kandidaat door de glans van zijn 'edelsteen' te verblinden.

(45) Dit is het vierde 'pad' van de vijf paden van wedergeboorte die alle mensen voeren naar toestanden van vreugde en verdriet, en hen eeuwig daartussen heen en weer laten slingeren. Deze 'paden' zijn slechts onderverdelingen van het ene, het pad dat door karma wordt gevolgd.

NOTEN BIJ DEEL II

De twee paden

(1) De twee scholen van Boeddha's leer, de esoterische en de exoterische, worden respectievelijk de leer van het 'hart' en van het 'oog' genoemd. Bodhidharma noemde die in China – van waaruit de namen Tibet bereikten – de Tsung-men (esoterische) en de Kiau-men (exoterische school). Ze wordt zo genoemd omdat de leer van het 'hart' de leringen omvat die voortkwamen uit het *hart* van Gautama Boeddha, terwijl de leer van het 'oog' het werk was van zijn hoofd of verstand. De leer van het 'hart' wordt ook 'het zegel van de waarheid' genoemd of 'het zegel van wat werkelijk is', een symbool dat boven bijna alle esoterische geschriften wordt aangetroffen.

(2) De 'boom van kennis' is een titel die door de volgelingen van bodhidharma (wijsheid-religie) werd gegeven aan hen die de hoogste mystieke kennis hebben bereikt – de adepten. Nāgārjuna, de oprichter van de mādhyamika-school werd de 'drakenboom' genoemd; waarbij de draak een symbool is van wijsheid en kennis. De boom wordt vereerd, omdat de Boeddha onder de bodhi- (wijsheid)

boom werd geboren, de verlichting bereikte, voor het eerst de menigte toesprak, en stierf.

(3) Het ‘verborgen hart’ is de esoterische leer.

(4) De ‘diamanten ziel’, ‘Vajrasattva’, is een titel van de hoogste Boeddha, de ‘Heer van alle mysteriën’, Vajradhara en Ādi-Boeddha genoemd.

(5) SAT, de ene eeuwige en absolute werkelijkheid en waarheid; al het overige is illusie.

(6) Uit de leer van Shen-hsiu, die leert dat het menselijk denken als een spiegel is die elk stofdeeltje aantrekt en weerkaatst, en evenals die spiegel elke dag gecontroleerd en afgestoft moet worden. Shen-hsiu was de zesde patriarch van Noord-China, die de esoterische leer van Bodhidharma onderwees.

(7) Het reïncarnerend EGO wordt door de noordelijke boeddhisten de ‘ware mens’ genoemd, die verenigd met zijn hoger zelf een boeddha wordt.

(8) ‘Boeddha’ betekent ‘verlicht’.

(9) Zie noot 1, blz. 81. Het *exoterische* boeddhisme van het volk.

(10) De gebruikelijke aanhef van boeddhistische geschriften met als betekenis dat hetgeen volgt naar de rechtstreekse mondelinge overlevering van Boeddha en de arhats is opgetekend.

(11) Zo spreekt Rathapāla, de grote arhat, in de legende *Rathapāla Sūtrasanne* zijn vader toe. Maar omdat dat soort legenden allegorisch zijn (Rathapāla's vader heeft bijvoorbeeld een huis met *zeven deuren*), betreft het verwijt alleen mensen die ze *letterlijk* nemen.

(12) Het 'hoger zelf', het 'zevende' beginsel.

(13) Onze fysieke lichamen worden in de mystieke scholen 'schaduwen' genoemd.

(14) Een kluizenaar die, wanneer hij een yogī wordt, zich in de wildernis terugtrekt en in een woud leeft.

(15) Julai, de Chinese term voor Tathāgata, een titel die aan elke boeddha wordt gegeven.

(16) Alle noordelijke en zuidelijke overleveringen zijn het erover eens dat Boeddha zijn afzondering opgaf zodra hij het raadsel van het leven had opgelost – namelijk toen hij de innerlijke verlichting had ontvangen – en de mens-

heid in het openbaar ging onderrichten.

(17) Volgens de esoterische leer is elk spiritueel EGO een straal van een ‘planeetgeest’.

(18) ‘Persoonlijkheden’ of *fysieke lichamen*, die ‘schaduw’ worden genoemd, zijn voorbijgaand van aard.

(19) Met *denkvermogen* (manas), het denkbeginsel of EGO in de mens, wordt naar ‘kennis’ zelf verwezen, want de menselijke ego’s worden mānasaputra’s, de zonen van het (universele) denkvermogen, genoemd.

(20) Zie noot 34, blz. 97.

(21) Idem.

(22) Het śāṇa-kleed ontleent zijn naam aan Śāṇavāsa van Rājagriha, de derde grote arhat of ‘patriarch’, zoals de leden van de hiërarchie van de 33 arhats die het boeddhisme verspreidden, door de oriëntalistten worden genoemd. ‘Śāṇa-kleed’ is beeldspraak voor het verwerven van wijsheid waarmee het nirvāṇa van vernietiging (van de *persoonlijkheid*) wordt betreden. Letterlijk, het ‘inwijdingskleed’ van de neofieten. Edkins zegt dat dit ‘van gras gemaakte kleed’ tijdens de Tang-dynastie uit Tibet naar China werd

overgebracht. ‘Als een arhan wordt geboren zal men op een reine plek deze plant zien groeien’, zegt de Chinese en ook de Tibetaanse overlevering.

(23) De ‘praktijk van het pāramitā-pad’ betekent: een yogī worden met als doel asceet te worden.

(24) ‘Morgen’ betekent in het volgende leven of in de volgende incarnatie.

(25) De ‘grote reis’ of volledige cyclus van bestaansvormen in één ‘ronde’.

(26) Nyima, in de Tibetaanse astrologie de zon. Migmar, of Mars, wordt gesymboliseerd door een ‘oog’ en Lhagpa, of Mercurius, door een ‘hand’.

(27) Een srotāpanna, of ‘hij die de stroom ingaat’ op weg naar nirvāṇa, kan zelden in één leven nirvāṇa bereiken, tenzij de omstandigheden heel bijzonder zijn. De algemene opvatting is dat een chela die in een bepaald leven het pad begint te beklimmen, pas in het zevende leven daarna nirvāṇa bereikt.

(28) Hier wordt het lagere, persoonlijke ‘zelf’ bedoeld.

(29) Tīrthika’s zijn brahmanen aan ‘de andere kant’ van

de Himālaya die door de boeddhisten in het *heilige land*, Tibet, ‘ongelovigen’ worden genoemd, en omgekeerd.

(30) Onbeperkte visie, of paranormaal, bovenmenselijk waarnemingsvermogen. Aan een arhan wordt de macht toegeschreven alles te ‘zien’ en te kennen zowel op afstand als op de plaats waar hij zich bevindt.

(31) Śāṇa-plant, zie noot 22, blz. 84.

(32) Het ‘levende’ is het hogere, onsterfelijke ego, en het ‘dode’ het lagere, *persoonlijke* ego.

(33) Zie noot 34, blz. 97.

(34) Het ‘verborgen leven’ is het leven als een *nirmāṇa-kāya*.

(35) Het ‘open’ en het ‘verborgen pad’; het eerste wordt de leek geleerd, het exoterische en het algemeen gevolgde pad; het andere is het verborgen pad – waarvan de betekenis tijdens de inwijding wordt verklaard.

(36) Mensen die esoterische waarheden en wijsheid niet kennen worden ‘de levend-doden’ genoemd.

(37) Zie noot 34, blz. 97.

(38) Pratyekaboeddha's zijn die bodhisattva's die naar het dharmakāya-kleed streven en het na een reeks levens vaak ook verwerven. Onverschillig voor de ellende van de mensheid en haar geen hulp biedend, maar slechts op hun eigen *gelukzaligheid* gericht, gaan ze nirvāṇa in en verdwijnen uit het gezicht en het hart van de mensen. In het noordelijke boeddhisme staat een 'pratyekaboeddha' gelijk met een spiritueel zelfzuchtig persoon.

NOTEN BIJ DEEL III

De zeven poorten

(1) Upādhyāya is een spiritueel leraar, een goeroe. De noordelijke boeddhisten kiezen die meestal uit de ‘narjols’, heiligen die, goed bekend met de gotrabhū-jñāna en jñāna-darśana-śuddhi, de geheime wijsheid onderwijzen.

(2) Yāna – voertuig: zo zijn mahāyāna het ‘grote voertuig’ en hīnayāna het ‘kleine voertuig’, namen voor twee scholen van religieuze en filosofische kennis in het noordelijke boeddhisme.

(3) Śrāvaka – een toehoorder of leerling, die het religieuze onderricht bijwoont. Van de wortel śru. Wanneer ze van de theorie overgaan tot de praktijk ofwel het beoefenen van de ascese, worden ze śramaṇa’s, ‘beoefenaars’, afgeleid van śrama, handeling. Zoals Hardy aantoont, komen deze twee termen respectievelijk overeen met de Griekse woorden akoustikoi en askētai.

(4) Samtan (Tibetaans), hetzelfde als het Sanskriet dhyāna, of de toestand van meditatie; men onderscheidt vier graden daarvan.

(5) Pāramitā's, de zes verheven deugden; voor de priesters zijn er *tien*.

(6) Srotāpanna – (letterlijk) 'hij die de stroom is ingegaan' die naar de oceaan van nirvāṇa leidt. Deze naam duidt het *eerste* pad aan. De naam van het *tweede* is het pad van sakridāgāmin, 'hij die nog (maar) eenmaal geboren zal worden'. Het *derde* wordt anāgāmin genoemd, 'hij die niet weer zal reïncarneren', tenzij hij dat wenst om de mensheid te helpen. Het *vierde* pad staat bekend als dat van een rahat of arhat. Het is het hoogste. Een arhat aanschouwt nirvāṇa gedurende zijn leven. Voor hem is dit geen postmortale toestand, maar samādhi waarin hij de volmaakte gelukzaligheid van nirvāṇa ervaart.*

(7) Het 'aankomen op de [andere] oever' betekent bij de noordelijke boeddhisten het bereiken van nirvāṇa door het in praktijk brengen van de zes en tien pāramitā's (deugden).

*Hoe weinig men wat betreft juistheid van woorden en hun betekenis de oriëntalisten kan vertrouwen, blijkt als men drie zogenaamde autoriteiten raadpleegt. Zo worden de vier hierboven verklaarde termen door R. Spence Hardy als volgt gegeven: 1. sowān, 2. sakradāgāmi, 3. anāgāmi, en 4. ārya. Door Eerw. J. Edkins worden ze gegeven als: 1. srotāpanna, 2. sagardagam, 3. anāgānim, en 4. arhan. Schlagintweit spelt ze weer anders, en ieder geeft bovendien een andere en nieuwe variant van de betekenis van de termen.

(8) De ‘MEESTER-ZIEL’ is alaya, de universele ziel, of ātman, waarvan ieder mens een straal in zich draagt en waarmee hij zich zou kunnen vereenzelvigen en erin opgaan.

(9) Antaḥkaraṇa is het lager manas, het pad van communicatie of contact tussen de persoonlijkheid en het hoger manas of de menselijke ziel. Bij de dood wordt het als pad of middel van communicatie vernietigd, en de overblijfselen ervan leven voort in de vorm van het kāmārūpa, de ‘schil’.

(10) De noordelijke boeddhisten en in feite alle Chinezen beschouwen het diepe gebulder van sommige grote en heilige rivieren als de grondtoon van de natuur. Vandaar de vergelijking. Het is in zowel de natuurwetenschappen als het occultisme een bekend feit dat de geluiden van de natuur als een geheel – zoals men die hoort in het gebulder van grote rivieren, in het geruis tweegebracht door de wuivende boomtoppen in grote bossen, of dat van een stad zoals men die op enige afstand waarneemt – één enkele, specifieke klank met een duidelijk herkenbare toonhoogte vormen. Natuurwetenschappers en musici hebben dit aangetoond. Zo toont prof. I.L. Rice (*What is Music?*) aan dat de Chinezen duizenden jaren geleden dit feit al hebben erkend als ze zeggen dat ‘de wateren

van de Hoang-ho in het voorbijstromen de kung laten horen', in de Chinese muziek de 'grote toon' genoemd; en hij laat zien dat deze toon overeenkomt met de F, 'door natuurwetenschappers als de werkelijke grondtoon van de natuur beschouwd'. Ook prof. B. Silliman noemt dit feit in zijn *Principles of Physics* en zegt dat 'deze toon overeen zou komen met de middelste F op de piano; en daarom als de grondtoon van de natuur kan worden beschouwd'.

(11) De Böns, of dugpa's, de sekte van de 'Roodkappen', zijn naar men zegt heel bedreven in tovenarij. Ze bewonen westelijk en klein-Tibet, en ook Bhoetan. Ze zijn allen tãntrika's. Het is nogal absurd om te zien dat oriëntalist die de grensgebieden van Tibet hebben bezocht, zoals Schlagintweit en anderen, de rituelen en weerzinwekkende gebruiken van deze sekte verwarren met de religieuze overtuigingen van de lama's uit Oost-Tibet, de 'Geelkappen' en hun naljors, of heiligen. Het volgende is een voorbeeld (zie noot 12).

(12) Dorje is het Sanskriet vajra, een wapen of instrument in de handen van sommige goden (de Tibetaanse dragshed, de deva's die de mensen beschermen). Men denkt dat deze hetzelfde occulte vermogen bezit om kwade invloeden af te weren door de lucht te zuiveren, als ozon in de scheikunde. Het is ook een mudrã, een gebaar en hou-

ding tijdens de meditatie. Het is kortom een symbool van macht over onzichtbare kwade invloeden, hetzij als houding of als talisman. Maar de Böns, of dugpa's, die zich dit symbool hebben toegeëigend, misbruiken het voor doeleinden van zwarte magie. Bij de 'Geelkappen', of gelugpa's, is het een symbool van macht, evenals het kruis bij de christenen, terwijl het helemaal niet méér 'bijgeloof' inhoudt dan dat. Bij de dugpa's is het, evenals de *omgekeerde dubbele driehoek*, het teken van tovenarij.

(13) Virāga is het gevoel van volkomen onverschilligheid voor het objectieve heelal, voor genot en leed. 'Afkeer' geeft niet de juiste betekenis ervan weer, maar komt er dichtbij.

(14) Ahaṃkāra – het 'ik' of het gevoel van de persoonlijkheid, de 'ik-ben-heid'.

(15) 'Iemand die in de voetstappen van zijn voorgangers treedt' of 'van hen die vóór hem kwamen', is de werkelijke betekenis van de naam Tathāgata.

(16) De *mahāyāna*-school onderwijst het verschil tussen twee waarheden – paramārthasatya en saṃvritisatya (satya, 'waarheid'). Van deze twee waarheden wijst saṃvriti op het bedrieglijke karakter of de leegte van alle dingen. Het is in

dit geval *betrekkelijke* waarheid. Dit vormt het twistpunt tussen de mādhyamika's en de yogāchāra's. De eersten ontkennen en de anderen bevestigen dat elk voorwerp slechts als gevolg van een vroegere oorzaak of aaneenschakeling van oorzaken bestaat. De mādhyamika's zijn de grote nihilisten en ontkenners, voor wie, in de wereld van het denken en het subjectieve evenzeer als in het objectieve heelal, alles parikalpita is: een illusie en een dwaling. De yogāchāra's zijn de grote spiritualisten. Saṃvṛiti is daarom, als slechts een betrekkelijke waarheid, de oorsprong van alle illusie.

(17) Lhamayin zijn elementalen en boze geesten, vijanden en tegenwerkers van de mens.

(18) Jñānamārga is letterlijk het 'pad van jñāna'; of het *pad van zuivere kennis*, van (Sanskriet) paramārtha of sva-saṃvedana, 'de beschouwing waarin men zich van zichzelf bewust wordt of zichzelf analyseert'.

(19) Zie noot 4, blz. 82, 'diamanten ziel', of Vajradhara, staat aan het hoofd van de dhyāni-boeddha's.

(20) Dit verwijst naar een bekende overtuiging in het Oosten (en trouwens ook in het Westen) dat iedere nieuwe boeddha of heilige een nieuwe strijder is in het leger van hen die werken aan de bevrijding of verlossing van de

mensheid. In de landen van het noordelijke boeddhisme, waar de leer van de *nirmāṇakāya*'s wordt onderwezen, wordt elke nieuwe bodhisattva of grote ingewijde adept de 'bevrijder van de mensheid' genoemd. *Nirmāṇakāya*'s zijn bodhisattva's die het welverdiende *nirvāṇa* of het *dharmakāya*-kleed opgeven (beide zouden hen voor altijd van de wereld van de mensen uitsluiten) om de mensheid ongezien te helpen en haar ten slotte naar *paranirvāṇa* te leiden. De bewering van Schlagintweit in zijn *Buddhism in Tibet* dat *prulpai ku* of 'nirmāṇakāya' 'het *lichaam* is waarin de boeddha's of bodhisattva's op aarde verschijnen om de mensen te onderrichten' – is heel onnauwkeurig en verklaart niets.

(21) Een verwijzing naar de menselijke hartstochten en tekortkomingen die gedurende de beproevingen van de neofiet worden uitgeroeid, en die de vruchtbare grond vormen waarin de 'heilige kiemen' of de zaden van de verheven deugden kunnen ontspruiten. Al bestaande of *aangeboren* deugden, talenten, of gaven zouden in een vorig leven zijn verworven. Genialiteit is zonder uitzondering een talent of aanleg meegebracht uit een vorig leven.

(22) *Titikshā* is de vijfde toestand van *rājayoga* – een toestand van verheven gelijkmoedigheid; het zich, zo nodig, onderwerpen aan wat 'genot en leed voor allen' heet,

maar zonder daarvan te genieten of daaronder te lijden – kortom, het onverschillig of ongevoelig worden voor zowel vreugde als leed op fysiek, mentaal, en ethisch gebied.

(23) Sowanī is iemand die sowan, het eerste pad van dhyāna, beoefent, een srotāpanna. [Zie ook blz. 66vn.]

(24) ‘Dag’ betekent hier een heel manvantara, een enorm lang tijdperk.

(25) De berg Meru, de heilige berg van de goden.

(26) Volgens de symboliek van het noordelijke boeddhisme heeft Amitābha, of de ‘grenzeloze ruimte’ (parabrahman), in zijn paradijs twee bodhisattva’s – Kuan-shih-yin en Ta-shih-chih – die steeds licht uitstralen over de drie werelden waarin ze eens leefden, waaronder de onze (zie noot 27), om met dit licht (van kennis) te helpen bij het onderricht van yogi’s, die op hun beurt mensen zullen redden. Hun verheven positie in het rijk van Amitābha is volgens de allegorie te danken aan daden van barmhartigheid die door beiden werden verricht toen ze als zulke yogi’s op aarde leefden.

(27) Deze drie werelden zijn de drie bestaansgebieden, het aardse, het astrale, en het spirituele.

(28) De 'beschermmuur', of de 'beschuttingsmuur'. Er wordt geleerd dat de gezamenlijke inspanning van vele generaties van yogī's, heiligen en adepten, en vooral die van de nirmāṇakāya's, als het ware een muur van bescherming rond de mensheid hebben gevormd, die haar onzichtbaar voor nog grotere rampen behoedt.

(29) Kleśa is genotzucht of gehechtheid aan wereldse genietingen, kwade of goede.

(30) Taṇhā, de wil om te leven, de oorzaak van wedergeboorten.

(31) Dit 'mededogen' moet niet in hetzelfde licht worden beschouwd als 'God, de goddelijke liefde' bij de theïsten. Mededogen is hier een abstracte, onpersoonlijke wet. Onenigheid, lijden, en zonde verstoren deze wet waarvan de essentie absolute harmonie is.

(32) In het spraakgebruik van de noordelijke boeddhisten worden alle grote arhats, adepten en heiligen boeddha's genoemd.

(33) Een bodhisattva staat minder hoog in de hiërarchie dan een 'volmaakte boeddha'. In exoterisch spraakgebruik worden de twee heel vaak verward. Toch heeft het intuïtieve inzicht van het volk een bodhisattva op grond van

zijn zelfopoffering op een hogere trap van verering geplaatst dan een boeddha.

(34) De titel ‘boeddha van mededogen’ wordt door het volk met eenzelfde eerbied gegeven aan bodhisattva’s die, nadat ze de rang van arhat hebben verworven (dat wil zeggen het *vierde* of *zevende* pad tot het einde zijn gegaan), weigeren nirvāṇa in te gaan of ‘zich met het kleed van dharmakāya te tooien en naar de andere oever over te steken’, omdat het dan niet meer in hun macht zou liggen de mensen zelfs maar een klein beetje te helpen, voor zover karma dat toelaat. Ze blijven liever onzichtbaar (in de geest, om zo te zeggen) in de wereld om een bijdrage te leveren aan de verlossing van de mensen door hun aan te sporen de goede wet te volgen, dat wil zeggen hen naar het pad van rechtvaardigheid te leiden. In het exoterische noordelijke boeddhisme worden al zulke grote figuren als heiligen vereerd en zelfs gebeden tot hen gericht, zoals de Grieken en de katholieken die richten tot hun heiligen en schutspatronen; deze praktijken vinden in de esoterische leringen echter geen steun. De twee leringen verschillen enorm. De exoterische leek kent nauwelijks de werkelijke betekenis van het woord *nirmāṇakāya*. Vandaar de verwarring en de gebrekkige verklaringen van de oriëntalisten. Schlagintweit bijvoorbeeld gelooft dat het *nirmāṇakāya*-lichaam de fysieke vorm betekent, aangenomen door de boeddha’s wan-

neer ze op aarde incarneren – ‘de minst verhevene van hun aardse belemmeringen’ (zie *Buddhism in Tibet*) – en vervolgens geeft hij een volkomen onjuiste visie op het onderwerp. De ware lering is echter de volgende.

De drie lichamen, of vormen, van een boeddha zijn:

1. Nirmāṇakāya.
2. Sambhogakāya.
3. Dharmakāya.

Het eerste is de etherische vorm die iemand zou aan nemen als hij, na zijn fysieke lichaam te hebben verlaten, in zijn astrale lichaam zou verschijnen – en bovendien over alle kennis van een adept zou beschikken. De bodhisattva ontwikkelt dit lichaam in zich naargelang hij op het pad vordert. Als hij het doel heeft bereikt en de vrucht ervan heeft geweigerd, blijft hij op aarde als een adept, en na zijn sterven blijft hij, in plaats van nirvāṇa in te gaan, in dit glorieus lichaam dat hij voor zichzelf heeft geweven, *onzichtbaar* voor de niet-ingewijde mensheid, om over haar te waken en haar te beschermen.

Sambhogakāya is hetzelfde, maar bovendien met de luister van de ‘drie volmaaktheden’, waarvan er één is dat aan aardse zaken in het geheel niet meer wordt gedacht.

Het dharmakāya is het lichaam van een volmaakte boeddha, dat wil zeggen het is helemaal geen lichaam maar een ideële adem: bewustzijn opgegaan in het universele bewustzijn, of ziel zonder enige eigenschap. Als een adept

of boeddha eenmaal een dharmakāya is, verbreekt hij elke mogelijke betrekking met deze aarde en elke gedachte eraan. Om dus in staat te zijn de mensheid te blijven helpen ‘verzaakt’ een adept, die het recht op nirvāna heeft verworven, ‘het dharmakāya-lichaam’, zoals dat in mystieke taal wordt beschreven; behoudt van de sambhogakāya slechts de grote en volledige kennis en blijft in zijn nirmāṇakāya-lichaam voortleven. De esoterische school leert dat Gautama Boeddha, evenals verschillende van zijn arhats, zo’n nirmāṇakāya is. Er is niemand bekend die, op grond van grote zelfverzaking en opoffering voor de mensheid, hoger staat dan hij.

(35) Myalba is onze aarde – door de esoterische school nadrukkelijk ‘hel’, en de grootste van alle hellen, genoemd. De esoterische leer kent geen andere hel of strafplaats dan op een door mensen bewoonde planeet of aarde. Avīchi is een toestand, geen plaats.

(36) Dit betekent dat er opnieuw een verlosser van de mensheid is geboren, die de mensheid naar het nirvāṇa zal leiden, dat wil zeggen na het einde van de levenscyclus.

(37) Dit is een van de varianten van de formule die stevast op elke verhandeling, invocatie, of instructie volgt, ‘Vrede aan alle wezens’, ‘Gezegend zij al wat leeft’, enz.

INDEX

- Aarde 3-4, 8, 10, 34, 50, 58,
65, 69, 79
Absolu(u)t(e) 67, 82, 96
Absoluutheid 39
Adem 9, 49, 51, 60, 98
Adept(en) 96, 98
Adept-goeroe 77
Adeptschap 77
Adhyāya 76
Ādi-Boeddha 72, 82
Afgescheidenheid 8
Afground 14, 56
Afscheiden 47
Afzondering 27
Ahaṃkāra 54, 92
Ajñāna 7, 75
Ākāśische hoogten 17
Akoustikoi 88
Akshara 6
Al, het 19
Alaya 22, 47, 55, 64, 67, 90
Alfabet ix
Tibetaanse ix
Alomvattend-denken 58
Alwetendheid 6
Alzelf 4
Amitābha 50, 64, 95
Amrita 25, 37
Anāgāmin 89
Anāhata-śabda 77
Angst 33, 50-1, 60, 77
Antaḥkaraṇa 48, 54, 90
Āraṇyaka 28
Ardhamātrā 73
Arhan, arhat viii, 12, 26, 37,
39, 67, 67vn, 69, 83, 85,
89, 96-7
Arjuna viii, xi
Ārya's viii, 89
Ārya-pad 67-8
Āryahata-pad 66-7
Āryāsaṅga viii
Asat 2
Asceet 77, 85
Ascese 88
Askētai 88
Astrale
gebied 74
lichaam 98
slang 74
vorm 76
wereld 95

- Astrale (vervolg)
 zelf 76
- Astrologie, tekens in de, ix
- Asura 75
- Ātma(n) 61, 72, 75-6, 90
- Ātmajñānī 72
- Attavāda 72
- Aum 5, 73 (zie ook Om)
- Avalokiteśvara 72
- Avīchi 99
- Avidyā 5
- Barmhartigheid 12, 21, 45, 95
 Heer van 28
- Bedding 44, 64
- Begeerte(n) (zie ook verlangen) 12-3, 15, 36, 54, 60
- Begeertelichaam 76
- Beginsel(en)
 actief in plaats van passief 75
 denk- 84
 hogere 79
 kāmisch 76
 in natuur en mens 72
 zes 10, 76
 zevende 76, 83
- Belemmeringen, vijf 19, 80
- Beloning (zie ook vergoeding) 39, 41, 63, 66
- Beproeven 7
- Beproeving(en) 4, 58, 61, 94
- Berg(en) 28, 34, 52, 95
 -arend 35
 -dalen 64
 -keten 27
 -meer 27
- Bescherm/beschuttingsmuur 65, 96
- Bestaande dingen 22
- Bestaansgebieden 95
- Bevrijding (zie ook verlossing) 21, 26, 38-9, 93
- Bewustzijn (zie ook denken, het) 47, 62, 74, 76
 aards 74
 spiritueel 74
 universele 98
 van uw ziel 11
- Bewustzijnstoestanden 73
- Bhagavad Gītā* xi, xii, 59
- Bhoetan 91
- Blavatsky, H.P.
De geheime leer viii, 72
- Bloem 6, 12, 35, 37, 77
- Bloesem(s) 6, 16, 30, 37, 74
 nacht- 62
- Bodhi 27, 43, 50
- Bodhi-boom 20, 81-2
- Bodhidharma, 81-2
- Bodhi-poort 61

- Bodhisattva(?s) 30, 38, 40-1,
46, 50, 64, 68, 77, 87,
94-8
- Boeddha(?s) 12, 24, 28vn,
30-1, 35vn, 38, 68, 68vn,
78, 81-3, 94, 96-9
- ādi- 72, 82
- dhyāni- 93
- Gautama vi, 81, 99
- van mededogen 31
- pratyeka- 41, 87
- van volmaaktheid 31, 67
- Boeddhisme 84, 97
- exoterische 82, 97
- noordelijke 79, 87-8, 94-7
- Boeddhist(en)
- noordelijke 82, 88-90, 96
- Boeddhistische occultisten 72
- Boek
- van Dzyan viii
- van de gulden voorschriften vii, viii, x
- Boekrollen 67
- Böns 91, 92
- Boom 16, 27
- draken- 81
- udumbara- 37
- van kennis 21, 81-2
- vogay- 12
- Boosheid 60
- Brahmā 63
- Brahmā (vervolg)
- één met 76
- eeuw van 73
- Brahmanen 72, 85
- Brahmapura 75
- Brein (zie ook verstand) 15
- Broederleerlingen 47
- Broeders van de schaduw
49
- Bron 53
- van alwetendheid 6
- Buddhi xi, 75
- Buddhism in Tibet*,
Schlagintweit 94, 97-8
- Chela's 72, 78, 85
- China 81-2, 85
- Chinees x, 90-1
- Christenen 92
- Christos 72
- Concentratie 71
- Contemplatie 46
- Cyclus(sen) (zie ook tijd)
35, 38, 42, 63, 77, 85
- levens- 99
- tijd- 27
- Dad-dugpa's 49
- Dag (zie ook vandaag, morgen, toekomst) 32, 95
- meester van de 62

- Dal
 van Gelukzaligheid 8
 van de Toevlucht 57
- Dāna 45, 49
- Dapperheid 52
- Darśana 88
- Demon(en) 8, 57, 75
- Denkbeginsel 84
- Denken, het (zie ook bewust-
 zijn, gedachte, manas)
 1-2, 6-7, 18, 23-4, 26-7,
 41, 47-9, 58, 60, 62, 82
 spiegel van het 24
 van uw ziel 59
- Denker 55
- Denklichaam 10
- Denkvermogen xi, 79, 84
- Deugd(en) (zie ook pāram-
 itā's) 21, 31, 43, 46,
 50-1, 54, 89, 94
- Deva('s) 28, 36, 76, 91
 -ego's 26
 -kennis 59
 -wijsheid 64
- Dhāraṇā 1, 18, 71, 78-9
- Dharma 27, 48
 nirvāṇa- 68
- Dharmakāya 30, 40, 68, 87,
 94, 97-9
- Dhyāna 19, 43-4, 46, 61, 66,
 79, 88, 95
- Dhyāna (vervolg)
 pad van 66
- Dhyāni-boeddha's 93
- Dhyāni's 9, 46
- Diamant 17, 58
- Diamanten
 wil 44
 ziel 23, 57, 82, 93
- Dierenriem ix
- Distel 32
- Dode(n), de 37, 86
 levend-, 39, 86
- Doel 41, 43, 51, 53, 56, 66
- Dood, de 26, 63, 77
- Dood gehechtheid aan het
 leven 13
- Doorn(en)/doornig 32, 45,
 66
- Dorje 51, 91
- Draad 3, 4
- Draaikolk(en) 8, 69
- Drakenboom 81
- Drempel 56
- Drie 18
 bestaansgebieden 95
 bewustzijnstoestanden 73
 hallen 5
 werelden 64, 95
- Driehoek 78
 dubbele 92
- Dromen 2

- Droomloze toestand 73
 Droomtoestand 73
 Druppel 19, 39, 47
 Dugpa's 91, 92
 dad- 49
 Duisternis 44, 52, 66
 Duiven van de dood 26
 Dwaas/dwazen 24, 37
 Dzyan, Boek van viii

 Edelsteen 7, 75, 80
 Edkins, J. 84, 89vn
 Eén (zie ook ene, het) 47,
 76
 Eenzaamheid 24, 35
 Eerzucht 60
 Eeuwig(e) 10, 13, 23-4,
 29-31, 62, 67, 82
 Eeuwigdurend 13, 67
 Eeuwige, het 36, 47, 54
 Eeuwigheid 4, 73
 Ego('s) 4
 deva-, 26
 hoger 56vn, 86
 lager 86
 menselijk(e) 72, 84
 reïncarnerend 26vn, 76,
 82
 spiritueel 84
 Eigenschap, slechte 16
 Eiland 57

 Eiland (vervolg)
 heilige 56
 Elementalen 93
 Ellende (zie ook lijden,
 smart, verdriet) 19, 22,
 38, 65, 79, 87
 van nieuwe geboorte 29
 Ene, het 2, 10, 48
 Esoterische 81-2, 84, 86, 99
 school/scholen vii, 81, 99
 Etherische vorm 98
 Ethiek xi
 Evenwicht 45, 55
 Exoterisch(e) 81, 96-7
 boeddhisme 82, 97
 school/scholen 81

 Falen 60
 Fohatisch vermogen (zie ook
 kuṇḍalīnī) 77

 Gautama Boeddha viii, 81, 99
 Geboorte(n)
 cyclus van 32
 spirituele of tweede 74
 volgende 38
 Geboren, nog eenmaal 89
 Gedachte(n) (zie ook den-
 ken, het) 1, 10-11, 15-6,
 32, 41, 52-5, 57-8
 Gedachte-indrukken 53
 Geduld 29, 35, 45, 51vn

- Geelkappen 91-2
 Geest 13-4, 17, 52, 54, 73
 hoogste 75
 planeet- 84
 Geesten, boze/boosaardige
 55, 93
 Gehechtheid
 aan het leven 13, 35, 77
 aan wereldse genietingen
 96
Geheime leer, De viii
 Geheime lettertekens ix
 Gelijkmoedigheid (zie ook
 onverschilligheid) 45, 94
 Gelugpa's 92
 Geluid 9, 48, 58, 90
 geluidloze 1, 71
 Gelukzaligheid 8, 26, 39,
 40-1, 68, 87
 eeuwige 31
 onmiddellijke en uitgestel-
 de 38-9
 van nirvāna 89
 zelfzuchtige 30
 Genot, xi, 34, 46, 92, 94-5
 Gescheiden 27
 Geur/geurig 6, 32, 35, 62
 Gevolg(en) 32, 40, 45, 52
 Gewaden 30, 97-9
 Gnostici 72
 God(en) 20, 28, 46, 63
 God(en) (vervolg)
 innerlijke 9
 stille 3
 Goeroe vii, 6, 74, 77, 88
 Golven van de ruimte 4
 Gotrabhū-jñāna 88
 Groen 50
 Grondtoon 90-1
 Haat 60
 Hal(len), drie 5-8
 eerste: van onwetendheid
 5-6
 tweede: van lering 5-7
 derde: van wijsheid 6, 8
 van de proeftijd 5vn
 van verdriet 4
 Hand
 van de stof 13
 van karma 25
 van Lhagpa 34, 85
 Handelen/Handeling 26-7,
 29, 33, 38, 51, 58
 Hansa (zie ook Kalahansa)
 73
 Hardy, R. Spence 88-9
 Harmonie 47, 49, 67, 96
 innerlijke 2
 sleutel van 45
 Hart 10, 48, 53, 56, 58
 dharma van het 27

- Hart (vervolg)
 kamer van het 8, 17, 75
 leer van het, 21, 23, 25,
 31, 81
 verborgen 22, 31, 82
- Hartenlicht 52
- Hartstocht(en) 44, 54, 56, 94
- Heelal 71-2
- Heiligdom 4, 24, 53, 58-9
- Heilige
 boekrollen 67
 eiland 56
 land (zie ook Tibet) 37, 86
 rivier(en) 48, 90
 zaden 61
- Hel(len) 99
- Hemel 10, 64, 69
- Hemelganger 9, 75
- Hemellichaam 64
- Hemelse wijsheid 63
- Hemeltelg 8
- Herinnering 16
- Hert 57
- Himālaya vii, 86
- Hīnayāna 88
- Hinde 35
- Hindoes viii
- Hitte 33
- Hoang-ho 91
- Hoop 35, 50
- Huishouder 26
- Iddhī (zie ook siddhi's) 1, 71
- Ideogrammen ix
- Ik, eigen 3
- Ik-ben-heid 92
- Illusie(s) 1, 3-4, 6-8, 23-4, 46,
 63, 72, 74, 82, 93
- Incarnatie, volgende 85
- India vii
- Individualiteit 19, 76, 79
- Indra 63
- Ingewijde(n) viii, x, 74, 78
- Inwijding 77, 86
 ster van 78-9
- Inwijdingskleed 84
- Inzicht
 intuïtieve 96
 volmaakt 20
- Jāgrat 73
- Jakhals 15
- Japanner x
- Jasmijn 32
- Jñāna 45, 75, 88
- Jñāna-darśana-śuddhi 88
- Jñānamārga 57-8, 93
- Jñāneśvarī* viii, 76-7
- Julai 28, 83
- Kaf 25
- Kalahansa 73-4
- Kalpa('s) 34, 40, 65

- Kāmarūpa 76, 90
 Kāmische beginsel 76
 Karma 13, 25, 30, 32, 39, 45,
 73, 80, 97
 Karmische 30, 32, 39, 51
 ketenen 6
 wet 35
Katha-Upanishad xi
 Kenner 4, 72
 van het ZELF en het
 ALZELF 4, 72
 Kennis 4, 20-1, 29, 35, 57,
 62-4, 74-5, 84
 boom van 21, 81-2
 bovenmenselijke 64
 deva- 59
 mystieke 81
 uiteindelijke 68
 van begeerte 36
 van de natuur 63
 van het lijden 80
 van het niet-bestaande 22
 verstandelijke 23
 volledige 99
 ware 25
 zeven stadia van 50
 Ketterij 4, 8, 72
 Khechara 75
 Kiau-men 81
 Kiem(en)
 heilige 94
 Kiem(en) (vervolg)
 van vrijheid van weder-
 geboorte 12
 Kinderstaat 16
 Klank(en) 16, 20
 in het licht 19
 innerlijke 2
 mystieke 17, 77
 zeven mystieke 9-10
 Kleśa 67, 96
 Kleuren, zeven primaire ix
 Kracht
 elektrospirituele 75
 levende 63
 mystieke 11
 onverschrokken 46
 slangen- of ringvormige
 11vn, 77
 vurige 8, 75
 Krijger (zie ook strijder) 37,
 60
 Kringloop van geboorten
 (zie cyclus)
 Krishṇa viii, xi, 71, 77
 Krishṇa-Christos xii
 Kruis 92
 Kshānti 45, 51, 53
 Ku 79
 Kuan-shih-yin 95
 Kuṇḍalinī 11vn, 75, 77
 Kung 91

- Ladder 9, 14-5
 Lama(?s) vii, 91
 Lamp 7, 27, 59
 Land, heilige 37, 86
 Lanoe(s) iii, 7
 Lanoe-śrāvaka's 49
 Leefregels viii
 Leegte 53, 92
 Leerling(en) 1, 10, 16, 33,
 78, 88
 broeder- 47
 Leer/lering 98
 esoterische 84, 99
 hal van 5, 7
 Leraar/leraren 19, 28, 35,
 43, 46-7
 van mededogen 21
 van volmaaktheid 40
 Letters, heilige ix
 Leven(s) 5, 44, 63, 66, 85
 eeuwige 10
 gehechtheid aan 13, 77
 toekomstig 44
 verborgen 38, 86
 vogel van het, 5
 volgende 85
 Levend-doden 39, 86
 Levende, de 37, 86
 Levensgids 55
 Levensstroom 57
 Lévi, Éliphas 74
 Lhagpa 34, 85
 Lhamayin 55, 93
 Lichaam/lichamen 24, 27,
 47, 53, 55
 begeerte- 76
 van een bodhisattva 40
 van een boeddha 98
 denk- 10
 fysieke 83, 98
 leer van de drie 97-9
 maan- 10
 Licht 4, 7, 20, 45, 52, 54-6,
 58, 64, 69
 eeuwig 30
 van de geest 17, 52
 van kennis 62
 in de klank 19
 van, tot licht 47
 zielen- 18
 Liefde 49, 69
 onsterfelijke 45
 wet van eeuwige 67
 Lijden/leed (zie ook ellende,
 smart, verdriet) 3, 14,
 28, 42, 46, 54, 68,
 79-80, 94-6
 van de mensheid 49
 Lof 24
 Loka's, zeven 74
 Lot 32
 Lotus 10, 12

- Lucht 23, 91
-stroom 59
Lug ix
- Maan 22
Maanlichaam 10
Maanlicht 51
Maanvorm 11
Machten 69
Mādhyamika 81, 93
Magie, zwarte 92
Mahākalpa 73
Mahāmāra 80
Mahāmāyā 72
Mahātma 79
Mahāyāna 88
Mahāyāna-school viii, 92
Mahāyānasūtra 68vn
Manas xi, 72, 76, 84
 hoger en lager 90
Mānasaputra's 84
Mānasarūpa 76
Mangovrucht 57
Manvantara 95
Māra 5, 7, 16, 33, 51, 55-6,
 66, 75
 koning van de Māra's 20,
 75, 80
 Mahā- 80
 slaaf van 8
Mārga 66
- Mārga (vervolg)
 jñāna- 57-8, 93
Mārs 34vn, 85
Māyā 8, 18, 23, 25, 54, 58
 mahā- 72
 wereld- 57
Māyāvische gebieden 6
Mededogen 30, 40-1, 65, 68,
 96
 absoluut 67
 boeddha's van 31
 goddelijk 67
Medelijden 26, 40
Medemens(en) 33, 41, 48
Meditatie 77, 88
Mediums, wereld van 74
Meester(s) 3, 9-10, 15, 19,
 47, 49, 74, 77
 de ENE, 17
 grote 72
 van barmhartigheid 21
 van de dag 62, 95
 van mededogen 65
 van SAMĀDHI 20
Meester-ziel 47, 90
Mens(en) 27-9, 53, 65, 69
 eeuwige/ware 24, 82
 innerlijke 53
Mensheid 28, 31, 48, 53, 65
Mercurius 34vn, 85
Meru 95

- Migmar 34, 85
 Misleiding 55
 Mislukking 29, 61
 Moeder 26, 47
 wereld- 8, 75
 Mongolen viii
 Morgen (zie ook toekomst)
 32-3, 85
 Mu 80
 Mudrā 91
 Muur (zie ook bescherm-
 muur) 56-7, 65
 Muziek 90-1
 Myalba 69, 99
 Mystici x, xii, 74
 Mystieke klanken 17, 77
 zeven 9-10
 Mystieke kracht/vuur 11, 11vn

 Nacht 25, 34, 52
 -bloesems 62
 -vlinder 7
 Nachtegaal 9, 50
 Nāda 1, 71
Nāda-Bindu-Upanishad 73
 Nāga's viii
 Nāgārjuna viii, 81
 Nałjor (zie narjol) 91
 Narjol 46, 62, 64, 88
 Natuur 13-4, 28, 48, 55, 58,
 62-3, 69

 Natuur (vervolg)
 grondtoon van 90-1
 Neofieten 84
 Niet-bestaande 22
 Niet-handelen 26, 29, 33, 38
 Niet-zelf 4
 Niet-zijn 4
 Nihilisten 93
 Nirmāṇakāya(?s) 30-1, 68,
 86, 94, 96-9
 Nirvāṇa(?s) (zie ook para-
 nirvāṇa) 28-31, 38-40, 45,
 66-7, 85, 87, 89-90, 97, 99
 -dharma 68
 van vernietiging 30, 84
 Nirvāṇī 68
 Nirvāṇische stroom 44
 Nyima 34, 85

 Occultisme 79, 90
 Occultisten, boeddhistische
 72
 Oceaan 19, 36, 47, 57, 63-4,
 89
 Oceangolven 62
 Oerbron 63
 Oever, de andere 45, 55, 69,
 89, 97
 Olie 4, 7, 27
 Olifant(en) 2, 59
 Om̐ (zie ook aum̐) 67-8

- Om tat sat 20
 Om vajrapāni hum 42
 Omhulsel 52
 Ondeugd(en) (zie ook eigen-
 schap, slechte) 14-5, 75
 Onpersoonlijke 24
 ZELF 48
 Onverschillig(heid) (zie ook
 gelijkmoedigheid) 1, 92
 Onwetendheid 23-4, 75
 hal van 5-6
 Oog 13-14, 34, 37, 85
 dharma van het 27
 leer van het 23, 25, 31, 43,
 81
 van karma 30
 Oogst/oogsten 28-9, 32, 65
 Oor 17
 innerlijke 3
 Oorlog, de beslissende 52
 Oorzaak/oorzaken 32,
 39-40, 45, 52, 93
 van lijden 54
 wereld van 32
 Opofferen 4, 30-1, 39-40, 48,
 99
 Oriëntalist 97
 Overwinnaar 5, 57, 62, 69
 Overziel 49
- Pad(en) 10, 12, 14, 20, 23,
 Pad(en) (vervolg)
 37-8, 43, 45, 48-9, 52,
 54, 60, 62, 77
 ārya- 67-8, 89vn
 āryahata 66-7
 van beproevingen 4
 van bevrijding 21, 39
 van boeddha's van vol-
 maaktheid 67
 in dhyāna 95
 van dhyāna 44, 66
 van jñāna 57-8, 93
 van het horen 62
 moeizame 46
 van nirvāṇa 67
 open 30, 39-40, 86
 van paramārtha 93
 pāramitā- 44, 85
 van rechtvaardigheid 97
 van smart 39, 41, 49
 van sowan 66
 van svasamvedana 93
 van verbinding 90
 verborgen 31, 39-40, 43,
 64, 86
 van verlossing 80
 van wedergeboorte 80
 van zelfverloochening 31,
 39
 van het zien 62
 van zuivere kennis 57, 93

- Parabrahman 95
 Paramārtha viii, 93
 Paramārthasatya 92
 Pāramitā('s) (zie ook deugden) 43-4, 46, 89
 -pad 85
 Paranirvāṇa 40, 94
 Paranorma(a)l(e)
 waarnemingsvermogen 86
 wereld 74
 Parikalpita 93
 Patriarch 82
 Pelgrim 43, 50-2, 57, 66,
 Persoonlijke 13
 zelf 48, 76
 Persoonlijkheid/heden 11,
 72-3, 76, 84, 90
 Pijnbomen 62
 Planeet 34
 Planeetgeest 84
 Plant(en) 27, 37, 85
 peper- 32
 śāṇa- 86
 Plicht 28, 33, 41
 Poort(en) 20, 38, 44-51, 53,
 56, 61, 65
 bodhi- 61
 dhyāna- 61
 van evenwicht 55
 van kshānti 53
 van samenkomst 20
 Poort(en) (vervolg)
 van verleidingen 53
 van vīrya 61
 Prajñā 43, 46, 61, 78
 zevende stadium 68
 Prasaṅga-school 32
 Pratyāhāra 79
 Pratyekaboeddha('s) 41, 87
 Prijs 38-9, 41
 Proeftijd 5vn
 Prulpai ku of nirmaṇakāya
 94
 Psychische (zie ook paranorma-
 maal)
 energieën 71
 Rahat (zie ook arhat) 89
 Rājā 1
 Rājagriha 84
 Rājayoga 78, 94
 Rājayogī 79
 Rathapāla 83
 Recht 67
 Rechtvaardigheid 32
 Redder van de wereld 41
 Reis 23
 grote 32, 85
 Rice, I.L., *What is Music?* 90-1
 Riet 61
 Rig-Veda 73
 Rivier(en) 36-7, 48, 90-1

- Ronde 85
 Roodkappen 91
 Rook 30, 32
 Roos/rozen 16, 32
 Ruimte
 diepten van de 64
 eindelozes 55
 grenzelozes 95
 oeverlozes 63
 tijd en 74
 Rūpa
 kāma- 76
 mānasa- 76
 Rust 29, 41, 63
 eeuwige 5
 van oceaan 36, 62-3
- Śaiva's 79
 Sakkāyaditthi 72
 Sakridāgāmin 89
 Śākya-Thub-pa (Boeddha) 35
 Samādhi 19-20, 79, 89
 Sambhogakāya 30, 68, 98-9
 Samtan 43, 88
 Saṃvriti 55, 92-3
 Saṃvritisatya 92
 Samyak sambuddha 40
 Saṃyama 79
 Sāna
 -kleed 30, 84
 -plant 86
- Sat 2, 23, 46, 82
 Satya 92
 Schaduw(en) 7, 11, 18, 29,
 44-5, 47, 52-3, 59-60,
 83-4
 broeders van de 49
 slachtoffer van uw 28
 Scheppers 13
 Scheppingen 53
 Schildpad 3
 Schlagintweit 89vn, 91, 97
 Buddhism in Tibet 94, 97-8
 School/scholen
 esoterische vii, 81, 99
 esoterische en exoterische
 (boeddhisme) 81
 filosofische vii
 mādhyamika 81, 93
 mahāyāna viii, 88, 92
 prasaṅga 32vn
 van religieuze en filosofische kennis 88
 yogāchāra viii
 Schrift
 Chinees x
 Japans x
 Senzar ix, 71
 Shangnavesu 84
 Shen-hsiu 82
 Siddhi's 34, 71
 van volmaaktheid 35

- Śīla 45, 51
 Silliman, B., *Principles of Physics* 91
 Śiva 79
 Slaaf/slavernij
 8, 26, 53
 Slagveld 37, 52
 Slang(en) viii, 6, 44, 74
 astrale 74
 -kracht (kuṇḍalinī) 11vn,
 77
 Sleutel 50-1
 van dāna 49
 gouden 56
 zeven gouden 45-6
 Sluier voor het verborgen
 pad 43
 Smart (zie ook ellende, lij-
 den, verdriet) 12, 55, 64
 pad van 39, 41, 49
 Sneeuw 27, 34, 37, 64-5
 Sowan 66
 Sowān 89vn
 Sowānī 62, 66vn, 95
 Speelplaats 47, 55
 Spiegel, denken is als een
 24, 82
 Spreker, stille 2
 Śramaṇa 88
 Śrāvaka 43, 88
 lanoe- 49
 Śrīmad-Bhagavatam 71
 Srotāpanna(?) 35, 44, 66,
 66vn, 68, 85, 89, 89vn,
 95
 Stadium
 eerste t/m zevende 17-9, 78
 van ontwikkeling 78
 van volmaakt inzicht 20
 zevende 68
 Standvastigheid 51
 Stap(pen)
 eerste 48
 eerste en tweede 31
 derde en vierde 53
 laatste 31
 Stem van
 de deugd 14
 dharma 48
 de grote illusie 3
 de heilige rivier 48
 de hele natuur 69
 de innerlijke GOD 9
 de kandidaten 21
 de meester 9
 de nachtegaal 9
 nāda/geluidloze geluid 1,
 71
 de stilte 3, 14, 20, 71
 het vlees 7
 Stemmen van illusie 6
 Ster(ren) 9, 29

- Ster(ren) (vervolg)
 avond- 34
 uw doel 18
 van inwijding 78-9
 vaste 64
 zilveren 32, 62
 Stille
 God 3
 spreker 2
 zelf 28
 Stilte
 land van 12
 stem van de 3, 14, 20, 71
 Stof 11, 13-4, 17, 24, 82
 Straal 19, 29, 48, 55, 84
 Straf 99
 Stroom 35, 44, 48, 63-4, 68,
 85, 89
 levens- 57
 maal- 8
 naar nirvāṇa 66
 nirvāṇische 44
 Strijd 12, 37, 52
 Strijder (zie ook krijger) 60-1
 Succes 29, 50, 61
 Sumeru 63
 Sushupti 73
Sutta Nipāta xi
 Svapna 73
 Svasaṃvedana 93
 Symbolen en tekens ix-x
 Taak 56, 58
 Taṇhā 13, 67, 77, 96
 Tāntrika's 91
 Ta-shih-chih 95
 Tathāgata 54, 63, 68, 78, 83,
 92
 Tattvajñānī 72
 Tau 20, 80
 Tempel viii, 3, 59
Thegpa Chenpo'i-do 68vn
 Theïsten 96
 Theosophical Society xii
 van Kumbakonam 73
 Tibet viii, 81, 84, 86, 91
 Tibetaans ix
 Tibetaanse
 astrologie 85
 deva's 91
 overlevering 85
 Tijd
 -cyclus 27
 en ruimte 74
 Tīrthika('s) 26, 37, 85
 Titikshā 62, 94
 Toekomst (zie ook morgen)
 32
 Toewijding 35
 Tong-dynastie 84
 Top(pen) 44-5, 50, 52, 63
 boom- 90
 Traan/tranen 3, 12, 30, 33, 64

- Trots 24-5, 27, 35, 57
 Tsi 20
 Tsung-men 81
 Tu 79
 Turīya 73-4
 Twee, in het ene doen
 opgaan 48
 Twijfel 50, 60
- Udumbara-boom 37
 Uitstraling 19
 Universele ouder 8
 Universum (zie heeal)
 Upādhi 18, 79
 Upādhyāya 43, 49, 88
Upanishad(s) viii, xi,
 Katha xi
 Nādabindu 73
- Vaas 61
 Vader 26
 -goeroe 74
 Vajra 91
 Vajradhara 82, 93
 Vajrasattva 82
 Vandaag 31, 33
 Veda (Rig) 73
 Velden
 van barmhartigheid 12
 van het onbekende 29
 van toekomstige oogst 29
- Velden (vervolg)
 van Zijn 12
 Verandering(en) 20, 39,
 53-4, 60
 Verborgen
 hart 22, 82
 leven 38, 86
 pad 39, 43, 64, 86
 Verdienste(n) 29, 32, 39
 Verdriet (zie ook ellende, lij-
 den, smart) xi, 4, 26, 30,
 32, 38, 54, 57, 80
 karmisch 39
 Vergeten, voor altijd 40
 Vergoeding, karmische 30
 Verlangen (zie ook begeerte)
 xi, 13, 54, 56
 Verleidingen, poort van 53
 Verlichting, innerlijke 83
 Verlosser 99
 Verlossing (zie ook bevrij-
 ding) 31, 54, 61, 93
 pad van 80
 Vermogen(s) 53, 58, 63
 fohatisch 77
 twee soorten 71
 Vernietiger 1, 18
 Verstand (zie ook brein) 81
 Verzaking 41
 Vijand(en) 15, 33, 38, 59-60,
 93

- Vīṇā 9, 48, 76
 Virāga 45-6, 51, 54, 92
 Vīrya 46, 61
 Vlam(men) 18, 27, 30, 59,
 61, 79
 Vleermuis 51
 Vlees 3, 7, 17, 28
 Vleugel(s) 4, 8, 51
 Vlinder 58
 nacht- 7
 Voertuig, grote en kleine 88
 Voetstappen 54, 63, 68, 92
 Vogayboom 12
 Vogel(s) 4-5, 14, 23, 26, 50,
 73
 van het leven 5
 Volheid 53
 Volmaaktheid/-heden 20-2,
 31, 40, 46, 54, 67, 98
 Volmaking 55
 Vonk, opgegaan in het vuur
 19
 Voorschriften viii, 48
 Vorm(en) 2, 28, 37, 98
 astrale 76
 maan- 11
 Vrede 12, 29, 69, 99
 Vreugde 69, 80, 95
 Vrijheid 29, 36, 46
 van wedergeboorte 12
 Vrijwillig 37
- Vrucht(en)
 kwade 33
 van bevrijding 33, 41
 van karma 30, 39
 van liefderijke daden 28
 van (niet-)handelen 38
 van overwinningen 60
 van plicht 39
 weigeren 98
 Vuren van begeerte 6
 Vuur 11vn, 18-9, 52, 61, 69
 mystieke 11vn
 Vuurvlieg 2
- Waarheid/-heden 19-20, 22,
 46, 56, 79-81, 92-3
 ene eeuwige en absolute
 82
 esoterische 86
 hoogste 46
 licht van 7
 twee 92-3
 vier aspecten van 19-20,
 79-80
 Wachter(s) 34, 55
 Water 9, 33, 63, 69
 Water(en) xi, 45, 63-4
 van akshara 6
 van amrita 25, 37
 van het eeuwige leven 10
 van zelfverloochening 14

- Wedergeboorte (zie ook
 leven) 12, 30, 77, 80, 85,
 96
 Weg(en) 14-5, 34, 36, 43, 45,
 69
 twee: open en verborgen
 40
 Wereld(en) 68
 drie 64, 95
 van eeuwige rust 5
 -māyā 57
 -moeder 8, 75
 van oorzaken 32
 paranormale 74
 redder van de 41
 zeven 5, 74
 van de zintuigen 74
 Werkelijke, het 1
 Werkelijkheid 82
 Westen 62
 Wet(ten) 13, 22, 31, 35, 48, 96
 van eeuwige liefde 67
 goede 25
 grote 4
 karmische 35
 leeuw van de 28
 liefdevolle 21
 mededogen als 96
 der wetten 67
 Wezen (essentie) 49
 Wezens 69, 99
- Wiel
 levens- 33
 van plicht 33
 van de wet 25
 Wijsheid 22, 25, 35-7, 43-4,
 54, 63-5, 84, 86, 88
 deva- 64
 hal van 6, 8
 niet- 75
 -sreligie (bodhidharma) 81
 woord van 65
 zaden van 23
 zielen- 23-4
 Wijze(n) 6, 22, 24, 37, 39
 Wil 51
 diamanten 44
 om te leven 77, 96
 Wind(en) xi, 4, 8-9, 27, 62,
 69, 76
 noorden- 65
 -streken 25
- Yāna 43, 88
 Yoga 71
 rāja- 78, 94
 Yogāchāra(?s) viii, 93
 Yogī's 18, 27, 66, 71, 83, 85,
 95-6
 -krachten 75
 rāja- 79
 -toestanden 73

- Zaad/zaden 65
 heilige 61
 van verdienste 29
 van verheven deugden 94
 van wijsheid 23
- Zegel van waarheid 81
- Zelf xi, 4, 19, 24, 30-1, 33,
 36, 40-1, 47-8, 53-4, 57,
 59-60, 63, 72, 79
- Al- 4
 ālaya's, 67
 astrale 76
 belichaamde xi
 denkende 56vn
 ene 72
 van de geest 11
 goddelijk 36
 hij- 63
 hoger xii, 9vn, 52, 82-3
 lager 36, 52, 85
 niet- 4
 onpersoonlijke 48
 persoonlijke 48, 76, 85
 stille 28
 van de stof 11
 universele 72
 uzelf 19-20, 58
 vermogens van/voor het
 53, 63
 ware 55
 zichzelf 24
- Zelfbedrog 24
 Zelfgenoegzaamheid 24, 57
 Zelfkennis 29
 Zelfopoffering 39
 Zelfverloochening 14, 31,
 33, 38-9, 41
 Zelfverzaking 99
 Zelfzuchtig xi, 28, 30, 33, 52
 spiritueel 87
- Ziel(en) 2-4, 6-8, 12, 14-5,
 17, 23-4, 27, 29, 37, 40,
 49, 51-3, 55-61, 66-7, 72,
 75
 bewustzijn van 11
 buddhi xi
 -denken 55
 diamanten 23, 57, 82, 93
 de ene 9
 grote 22
 -licht 18
 meester- 47, 90
 menselijke 72, 90
 over- 49
 universele 47, 90
 wereld- 49
 -wijsheid 23-4
- Zijn 4, 12, 47, 67
 niet- 4, 12
- Zintuig(en) 1, 7, 11, 15, 17-8,
 24, 47, 62, 78
 wereld van de 74

- Zintuig(en) (vervolg)
zevende 78
- Zon (zie ook nyima) 12,
34vn, 62, 79, 85
-licht 3, 6, 30
- Zonde(n) 15, 26, 28, 45, 73
dood- 28
- Zonde(n) (vervolg)
overwinnaar van 62
- Zoon/zonen 26, 47
van dhyānī's 46
van het denkvermogen 84
- Zuil 62
- Zwaan 73-4

